2024 гъэм гъатхэпэм (мартым) и 30, щэбэт ● Тхьэмахуэм щэ къыдок ● И уасэр зы тумэнщ

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэм къызэритамкіэ

Зи щіалэгъуэхэр зэрегъэціыху

Nº36 (24.630)

Мы махуэхэм ди республикэм щокlуэкl «Зэныбжьэгъугъэм и лъмыжхэр» нэгузегъзужь-хэкупсэ слётыр. Іуащхьэмахуэ лъапэ щызэкуэсащ «Пэрытхэм я зэщ!эхъееныгъэ» къэралпсо зэтухьэныгъэм КъБР-м, КъШР-м, Ставрополь крайм щи!э къудамэхэм хэт ныбжьыщ!э жыджэрхэр. Абыхэм яхуэзащ икlи гуапзу епсэлъащ зи ц!э къит!уа щ!ыналъэхэм я унафэщ!хэу К!уэк!уэ Казбек, Темрезов Рашид, Владимиров Владимир сымэ.

- СИ ДЕЖКІЗ мыхьэнэшхуэ иіэщ гъунэгъу щіыналъэхэм я щіалэгъуалэр зазышаліз ззіущіз дахэ Къзбэрдей-Балъкъэрым зэрыщекіуэкіым. Ди мурадыр зыхуэгъэпсар зи щіалэгъуэхэр фызэрыціыхуну, нэхъ гъунэгъуу фызэрыщізну аращ. Фэ фи нэгу щіоб ди къэралым къихъуэ щізблэм папщіз іуэхугъуэфі куэд зэрыщызэфіахыр. Абы гулъытэ хэха хуещі ди Президент Путин Владимир, жиіащ. Кіуэкіуэ Казбек. Захуэсым кърихъэліа псоми ехъулізныгъэщізхэр фиіэну сынывохъуэхъу. Дэ лтъэкі псори тщіэнущ, фи гъащіэр нэхъ зэпэщ, купщіафіэ, екіу хъун, фи мурадыфіхэм фальзізсын папщіз.

Алхуэлэ псальэ гуапэкіз ныбжыьшізхэм зыхуагъэзаш Темрезов

лъзізсын папщіз. Апхуэдэ псальэ гуапэкіз ныбжывщізхэм зыхуагъззащ Темрезов Рашидрэ Владимиров Владимирри. Къзбэрдей-Балъкъэрым и Ізтацхьэм фіыщіз ин яхуищіащ Став-рополь крайм и губернатор Владимиров Владимиррэ Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм и Ізтацхьэ Темрезов Рашидрэ ди республишэрджэс гестуоликэм и тегацдыз темрезов гашидрэ ди респуолиг кэм къызэрыкlуам папшціз. Кіуэкlyэ Казбек ехъулізныгъэхэр зыіэра-гъэхьэну, лэжьыгъэ купшіафіз кърахьэлізну, ди республикэм зэрышыізну зэманыр гукъинэж яхуэхъуну ехъуэхъуащ «Зэныбжьэ-гъугъэм и лъэмыжхэр» зэхуэсым кърихьэліа псоми.

Зыужьыныгъэм и лъагъуэм ирокіуэ

Казбек Ставрополь крайм и губернатор Владимиров Влаеддимид Къэрэшей-Шэр димиррэ Квэрэшей-шэр-джэс Республикэм и Унафэщі Темрезов Рашидрэ щіыгъуу хэтащ Тырныауз къалэм дэт, сыт и лъэныкъуэкіи зыхуей зэрагъэпэщыжа, Кулиев Къайсын и ціэр зе-ЩэнхабзэмкІэ къызэрызэІуахыжым щІэкіа зэхыхьэм

ЗЭІУЩІЭМ хэтащ КъШР-м, 3-37-щізім хэтащ къшт-м, КъБР-м я Парламентхэм я Унафэщіхэу Иванов Алек-сандррэ Егоровэ Татьянэрэ, УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым Федерацэмкіэ и Советым хэт Салпагаров Ахъмэт, УФ-м и Къэрал Думэм и депутат Геккиев Заур, Іуащхьэмахуэ район администрацэм и Іэтащхьэ Соттаев Къурмэн, щІыпІэ самоуправленэхэм я лІыкІуэхэр. шІыналъэм и жылагъуэ лэжьакІуэхэр.

«Лъэпкъ куэд щыпсэу къэралым ИС псоми я гъусэу, Къэбэрдей-Балъкъэрым и унагъуэ зэкъуэтым хэту балъкъэр лъэпкъыр зыужьыны-гъэм и лъагъуэм ирокlyэ. Нобэ къызэіутх Іуэхущіапіэр Президентым и жэрдэмкіэ къыхалъхьа программэхэмрэ проектхэмрэ я зы Іыхьэщ. Тырныауз и социальнэ объектхэм я нэхъыбэр зыхуей хуагъэзэ-жащ, къэнэжа закъуэтlакъуэм зэгъэпэщыжыныгъэхэр щокІуэкІ. Ди дежкІэ мыхьэнэшхуэ иІэщ Тырныауз япэм иІа пщІэр едгъэгъуэтыжыным, пцІийр къызэрыщыщІахымкІэ стратегие мыхьэнэ зиІэ увыпІэ къэралым и гъашІэм зэрышиубыдым къищынэмыщІауэ, къалэм, Іуащхьэмахуэ райокъищынэмыщІауэ, ным щыпсэухэм я дежкіз тыншыпіз щіыпізу щытыным. Абы лыхуэзышэ пэжьыгъэхэр идогъэкіуэкі», - жиіащ Кіуэкіуэ

«Ди Президентым жиlащ ди

фіыгъэкіэ дэ сыт хуэдэ гугъуехьри къызэрызэднэкІыфынур. Дэ ди лъэпкъхэр илъэс нур. дэ ди льэнкьхэр инээс мин бжыггээ хэуауэ заужьурэ къызэдогъуэгурыкlуэ, ахэр зэ-гъусэу зэрефlакlуэр щэнхаб-ээм и зы лъагапlэщ. Шэч къы-тесхьэркъым мы lyэхущlапlэр щэнхабзэм адэкlэ и зыужьыныгъэм, сабийхэм я къэкlуэ нум зэрыхуэлэжьэнум» - къыхигъэщащ Владимиров Владимир.

димир. Темрезов Рашид жиІащ: «Илъэс 13-кІэ и хэкум пэІэщІэу шыта балъкъэр лъэпкъым и унэ къигъэзэжащ, и хабзи, и щэнхабзи фІэмыкІуэдауэ. жылы фізмыкуздаўз. Къигъэзэжащ здрагъэіэпхъу-кіа республикэм. Лъэпкъым зихъумэжыфащ, сэ шэч къытесхьэркъым адэкіи зэныб-жьэгъугъэм дызэрызэпищіэнур. Сэ шІэх-шІэхыурэ сыкъокІуэ Къэбэрдей-Балъкъэрым къэрал УнафэшТым и жэрдэмкъыхалъхьа

гъэзэщІэным дытопсэлъыхы абыхэм я фІыгъэкІэ цІыхухэм я гъащІэм фІы и лъэныкъуэкІэ зехъуэж».

Тырныауз дэт Щэнхабзэмкіэ къагъэщІэрэщІэжащ унэр «Къуажэхэм лъэныкъуэ псом-кІи зегъэужьын» къэрал программэм ипкъ иткіэ. Абы и унэр 1969 гъэм яухуауэ щы-тащ. ІуэхущІапІэм и лэжьакіуэхэм творческэ тхыдэ къу-лей я щіыбагъ къыдэлъщ. Иджыпсту мыбы щолажьэ художественнэ самодеятельностымкіэ гупжьейуэ 6, унэтІыныгъэ зэмылІэужьыгъуэ-хэмкІэ клубу 6. Метр зэбгъузэмини 5-м шІигъу щіыналъэ зыубыд унэм пэшы-шхуи 4, музей, библиотекэ хэтщ. Зэгъэпэщыжыныгъэхэр щрагъэкІуэкІым пэшхэм тхы дэ мыхьэнэ зи а и пкъыгъуэхэр къагъэнэжащ, лэжьыгъэм къыщагъэсэбэпащ иджырей технологиехэмрэ Іэмэпсымэхэмрэ. Іуащхьэмахуэ районым ЩэнхабзэмкІэ и унэр Кавказ Ищхъэрэм ит щэнхабзэ Іуэхунэхъ ин дыдэхэм

Адэкіэ КъБР-м и Унафэщі Кіуэкіуэ Казбек, КъШР-м и Іэтаінуьэ Темрезов Рашид, тащхвэ темрезов ташид, Ставрополь крайм и губерна-тор Владимиров Владимир сымэ Тырныауз дэт Гъуаз-джэмкІэ сабий школым щы-Іаш. Абы зэрехьэ япэ балъащ. Абы зэрехьэ япэ балъ-къэр музыканту, узэщ!ак!уэу, жылагъуэ лэжьак!уэу щыта Абаев Сулът!ан-Бэч и ц!эр. Гъуазджэмк!э сабий школым и гъэсэнхэм зэпеуэ зэмылlэу-жьыгъуэхэм щызыlэрагъэхьа ехъул/эныгъэхэм, я творческэ зэфіэкіхэм папщіэ дамыгъэ зэхуэмыдэхэр яіэш. 2021 гъэм еджапІэр сыт и лъэныкъуэкІи зыхуей хуэзэу зэрагъэпэ-щыжащ, Урысейм и Президент Путин Владимир и жэр-дэмкіэ къыхалъхьа «Щэнхаб-39» ЛЪЭПКЪ ПРОЕКТЫМ ХЫХЬЭУ

яшышш.

Бдзэжьей гъэхъупІэ нэхъ лъагэ дыдэм

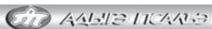
Ди республикэм и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек Ставрополь крайм и губернатор Владимиров Владимиров Къэрэшейров Владимиррэ Къэрэшеи-Шэрджэс Республикэм и Ізта-щхьэ Темрезов Рашидрэ и гъусэу щытащ Урысей Феде-рацэм бдээжьей щагъэхъу хорацэм одзэжьей щагызхы хо-зяйствэу бгылъэ щІыпіэхэм щыіэхэм ящыщу нэхъ лъагэ дыдэм щылажьэ «Асыл Суу» Іуэхущіапіэм. Ар тенджызым елъытауэ метр 1000-м щІигъу лъагапіэм тетщ. Бгылъэ щіыпІэм апхуэдэ хозяйствэ щыкъызэрымыкІуэу Іуэху хьэлэмэтщ.

ІУЭХУЩІАПІЭМ и унафэщі Макитов Хъызыр хьэщэхэр щыгъуазэ хуищащ хозяйствэм щекіуэкі лэжьыгъэхэм, игъуэт зыужьыныгъэм. Абы зэрыжиlамкlэ, lэнатlэр илъэси 7 ипэкlэ къызэlуахащ икlи бдзэжьей къуэлэн, белугэ, бдзэжьей ин пэ пащІэ (осётр) _лІэужьыгъуэхэри щагъэхъу. Бдзэжьей нэхъ ин дыдэхэм я кlыхьагъыр зы метрым щіегъу, я хьэлъа-гъыр килограмм 25-м нос. Ахэр зэрыгъэшхапхъэ технологиер зэтеухуэнымкіэ къадоіэпыкъу Астрахань къалэм щыщ ІэщІа-гъэліхэр. Мыбдеж гулъытэ хэха зыхуащіыр бдзэжьеилыр къаб-зэу, зэгъыу щытынырщ. Іуа-щхьэмахуэ лъапэ зыплъыхьакіуэ къакіуэхэм хуабжьу гурыхь ящохъу а бдзэжьейхэм я Іэфіатыр. Дызыхуэк(уэ гъэмахуэм къриубыдэу хозяйствэм ща-утыпщыну я мурадщ бдзэжьей щагъэшхэну къудамэщ(эхэр. КъБР-м и Ізтащхьэ Кіуэкіуэ

Казбек ІуэхущІапІэм и лэжьа-кІуэхэм ехъуэхъуащ ехъулІэны-гъэщІэхэр зыІэрагъэхьэну.

•

2024 гъэм и гъатхэм цІыхухэр дзэ къулыкъум 🛊 ираджэныр къызэгъэпэщыным теухуауэ лэжьыпхъэхэм я ІуэхукІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

«Дзэ къулыкъумрэ дзэм къулыкъу щащІэнымрэ я Іуэхукіэ» Федеральнэ законым ипкъ иткіэ» 1994 - 2006 гъэхэм къалъхуа цІыхухэу зи ныбжьыр илъэс 30-м нэмысахэр икІи запасым щымыІэхэр 2024 гъэм и гъатхэм дзэ къулыкъум ираджэныр къызэрагъэпэщын мурадкіэ **унафэ сощі**:
1. Щіыгъухэр къэщтэн:

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и езыджэ комиссэм

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и муниципальнэ районхэмрэ къалэ округхэмрэ я езыджэ комиссэхэм хэт-

2024 гъэм и гъатхэм дзэ къулыкъум ираджэн хуей цыхухэм дохутыр кіэльыпльыныгьэр езыгьэкіуэкіыну икіи еізээну медицинэ іуэхущіапіэхэр зыхуэдэр. 2.Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и муниципальнэ

районхэмрэ къалэ округхэмрэ я щІыпіэ самоуправленэм и органхэм яхуэгъэлъэгъуэн Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и дээ комиссариатымрэ къэрал властым и гъэзэщакіуэ органхэмрэ я гъусэу ягъэува піалъэхэм къи-

тасэу цакухэр 2024 гъэм и гъатхэм дээ къулыкъум ира-джэныр къызэрагъэпэщыну.
3. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Къэрал кlyэцl уэхухэмкlэ и министерствэмрэ Урысей Федерацэм Къэрал кlyэцl lyэхухэмкlэ и министерствэм транспортым щиlэ къудамэмрэ яхуэгъэлъэгъуэн цакухэр щраджэ икlи гупхэр щрагъажьэ махуэхэм гъущ гъуэгу станцхэм, автовокзалхэм жылагъуэ хабзэр къыщызэрагъэпэщыну.

4. Къзбэрдей-Балъкъэр Республикэм Щэнхабзэмкіз и министерствэм хъыбарегъащіз ізнатізхэм ціыхухэр дзэ къулыкъум зэрыраджэм ехьэлІа Іуэхухэр къыщагъэлъэгъуэныр къызэригъэпэщын хуейщ.

5. Мы Указым къару егъуэт 1э щыщ1эздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм КІУЭКІУЭ Казбек

Налшык къалэ 2024 гъэм гъатхэпэм и 25-м

Сабии 170-рэ кърагъэблэгъащ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ КІуэ-кІуэ Казбек и унафэкІэ республикэм кърагъэблэгъащ Белгород областым къикІа ныбжьыщІи 170-рэ.

УКРАИНЭМ Іэщэкіэ зэщіэузэда и къарухэр зыхэуа щІыпІэм щыпсэу цІыкІухэм зыщагъэпсэхунущ «Лэгъу-пыкъу» республикэ сабий центрым. Сабийхэм зыхуей хуэзэу я нэгу зрагъэужьынымкіэ, я узыншагъэр зэфіагъэ-увэжынымкіэ мы Іуэхущіапіэм щытыкіэ псори къыщызэрагъэпэшаш.

И мыхьэнэр сыт щыгъуи инщ

КъБР-м и Парламентым иджыблагъэ щытепсэлъыхьащ аукционкіз, зэхьэзэхуэкіэ ящэ-къащахум ехьэліа іуэхухэр Къэбэрдей-Балъкъэрым къызэрыщызэрагъэпэщым.

ЗЭІУШІЭР КъБР-м и Парламентым Экономикэ политикэмкіэ, зыу-жьыныгъэмрэ хьэрычэт іуэхухэмкіэ и комитетым и жэрдэмкіэ ира-гъэкіуэкіащ. Абы хэтащ КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я ліыкіуэу республикэм и хабзэубзыху орган нэхъыщхьэмрэ суд Іуэху-щіапіэхэмрэ щыіэ **Дыщэкі Ма-динэ**, депутатхэр, республикэм и министерствэхэм я лэжьакіуэхэр, ІэщІагъэліхэр.

Зэјущіэр къыщызэјуихым, КъБР-м и Парламентым Экономикэ политикэмкіэ, зыужьыныгъэмрэ хьэрычэт Іуэхухэмкіэ и комитетым и унафэщі Іэпщэ Заур жиіащ къаіэта Іуэхум сыт щыгъуи и мыхьэнэр зэрыиныр, я нэІэ зэрыт-

рагъэтыпхъэр.
- Мы Іуэхур нэгъуэщІ щІыналъэ-хэм къызэрыщызэрагъэпэщми зэпымыууэ дыкіэльопль, хабээ и льэныкъуэкіэ ар зэредгьэфіэ-кіуэнуми дыхущіокъу. Ауэ, къыхэ-гъэщыпхъэщ, абы хэт лъэныкъуэ гьзицыпхьзщ, аоы хэт льэныкьуэ псоми - къэралми, щэн-къэца-хуныр къызэзыгъэлэшхэми, къэры-чэтыщахэми - я Іуэху еллыкіэр зэтебгъэхуэныр зэрыгугъур. Псом хуэмыдзу шхьэж и Іуэху дигьзкіыным пылъу Іульхьэ ятыну зэрыхэтым дыкіэльыплыпхьэщ. Къэбгъэльагъуэмэ, щэн-къэщэ-хуныр зэрырагъэкІуэкІ мардэхэр къыщыгъэлъэгъуауэ мы зэманым хабзэ гъэбелджылауэ 50-м щІигъу

диіэщ, - къыхигъэщащ іэпщэм. Федеральнэ антимонопольнэ Іэнатіэм и управленэу КъБР-м щыіэм и унафэщі **Къумахуэ Аннэ** тепсэлъыхьащ Іуэхущіапіэм и пщэрылъхэр зыхуэдэмрэ ахэр зэрагъэзащІэмрэ. Къэбэрдей-Балъкъэ жиІамкіэ. рым щрагъэкіуэкі щэн-къэщэ-хуныр къызэрагъэпэщ Щіым, Мэзым теухуа хабзэхэм тету. Ахэр ирагъэкіуэкі Къэрал мылъкур Мэзым теухуа хаозэхэм тету. Ахэр ирагъэк/уэк! Къэрал мылъкур зыгъэлажьэ федеральнэ агент-ствэм и щыналъэ управлензу КъБР-м щы!эм, республикэм Щы, мылъку !уэхухэмк!э, Щы-уэпс хъугъуэфЫнгъуэхэмрэ эко-логиемк!э и министерствахэм, районхэм я щ!ып!э администра-

«Урысей Федерацэм и хабзэ щхьэхүэхэмрэ УФ-м и ЩІы Кодексымрэ зэхъуэкІыныгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ» Федеральнэ Законым и 34-нэ статьям и 7-нэ Іыхьэм къару имыІэжу къэлъы-тэным. УФ-м и ШІы Кодексым зэтэлым, тФ-м и щы кодексым зэх хэуэкІыныгъэ хэлъхьэным и ІуэхукІэ» Федеральнэ закон № 385-ФЗ-м (2022 гъэм жэпуэгъуэм и 7-м къыдагъэкlам) ипкъ ит-кlэ, 2023 гъэм гъатхэпэм и 1-м щегъэжьауэ щэн-къэщэхуным е щіы Іыхьэхэр бэджэнду тыным (кьэрал мылъкуу щытхэр) ехьэліа аукционхэр электроннэу ирагъэкіуэкі. Зэхьэзэхуэхэр зэрырагъэкіуэкіам ныкъусаныгъэ къыхэкіа-мэ, Федеральнэ антимонополь-нэ Іэнатіэм и управленэу КъБР-м щыlэм апхуэдэ lуэхухэр къе-пщытэ «Сатур зыlэщlэлъхэм я lyэху еплъыкlэхэр хъумэным теухуауэ» Федеральнэ закон

№135-м тету, - жиІащ Къума-

Къэпсэлъам къызэрыхигъэщамкіэ, 2024 гъэм и япэ ма-зищым Іуэхущіапіэр апхуэдэ тхьэусыхафэу 13-м хэплъащ: 6-м ирагъэгъэзэжащ дэфтэрхэр тэмэму зэрамыгъэхьэзырам, и чэзум зэрырамытам къыхэкІыу. чэзум ээрырамытам къыхэкіыу. Зэрызыхуагъэза Іузхуищым теухуауэ аукционхэр къызэзыгъэла-щахэм я лэжыгъэр зэрагъэзэкіуэжын хуейр хуатхащ, ахэр зи пщэ илъахэр административно жэуапым ирашэліащ, зајущіэм къызэрыщыхагъэ-щамкіэ, гугъуехьхэр нэхъыбэу кызыхэкіыр щэн-къэщахуныр кызэрызэкарыныхахэмэр абыхэм зэрыхэт мардэхэмрэ абыхэм зэрыхэт мардэхэмрэ языныкъуэхэм ткіміуэ зэрыщытырш, зэхызэхуэр зэре

рыщытырш, зэхьэзэхуэр зэре-кlуэкlынум и пlалъэхэр и чэзум къызэрырамылъхьэрщ, хабзэхэр къвъздървимы пъхварид, касизжар къвъзападуд, аукционыр емы-кlyэкlayэ щіы іыхьэхэр бэджэнду зэратымкіз зэгуры іуэныгьэ ира-щіылізну иужь зэрихьэрш, КъБР-м щіы, мылъку іуэхухэм-

кіэ и министр **Тохъу Аслъэн** жиlащ 2023 гъэм къэрал мылъкум щыщ зэращэм теухуауэ Іуэхугъуэ 42-рэ зэрырагъэкіуэкіар. Абыхэм япкъ иткіэ, зэгурыіуэны-гъэу 24-рэ зрагъэхъуліащ. Щы

гьзу 24-рэ зрагьэхъуліа́щ. ЩІы Іыхьэ бэджэнду зэратым теухуа-уэ зэгуры!уэныгъитым, къэрал мылъкум щыщ бэджэнду тыным егкарал мылъкур гъэлэжьэ-нымкіэ федеральнэ агентствым и щыналъэ управленэу КъБР-м щы!м и унафэщ!ым и къуэдээ Мэкъуауэ Аскэр къыхигъэщащ 2023 гъэм щ!ы !ыхьэу 25-рэ бэджэнду зэратым теухуа зэ-гуры!уэныгъэхэм (къуэдыхэри хэту федеральнэ бюджетым сом мелуан 39-рэ мин 497-рэ къыхуимелуан 39-рэ мин 497-рэ къыхуи-хьу) ІуэхущІапІэр зэрелэжьар . «2023 гъэм къатхьэкъуа мылъкуу 232-рэ зэрацэм теухуа тхыгъэу 43-рэ хэlущІыІу тщІащ, ахэр гъэзэщІэным къыпэкІуащ зы мелардрэ мелуан 251-м щІигъу», -

дыщінгъуащ къэпсэлъам. Къаіэта Іуэхур къызэрызэра-гъэпэщым къызэхуэсахэр щигъэгъуззащ Аруан районым мылъку, щІы ІуэхухэмкІэ, мэкъумэш Іэна-тІэмрэ щІыуэпсыр къэ-гъэсэбэпынымкІэ и къудамэм и

гъзсоопынымкіэ и къудамэм и унафэщі Бекъшокъуэ Идар. Зэіущіэм щыжаіахэр къэльытауэ, щіыналъэ унафэщіхэмрэ щіыпіэ унафэр зезыхыэ ізнатізэхмрэ гу зылъатапхъэхэр ягъэбелджылащ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

ЦІыху мин 74-м щІигъум дэІэпыкъуныгъэр яІэрыхьащ

Сабий къызыхэхъуа унагъуэм мазэ къэс къэралым зэрызыщ игъакъуэ ахъшэр зэрагъэбелджылым щытепсэ-лъыхьащ КъБР-м и Парламентым Лэжьыгъэмкіэ, социальнэ политикэмрэ узыншагъэр хъумэнымкіэ и комитетым и зэјущјэм.

АБЫ хэташ республикэм и хабзэубзыху орган нэхъыщхьэм и Унафэщіым и къуэ-дзэ **Жанатаев Сэлим**, КъБР-м и Іэтащдзэ жанатаев сэлим, кърг-м и этащ-къямре Правительствямре я ліыкіузу рес-публикэм и хабззубзыху орган нэ-хъыщхьэмре суд Іуахущіапізхэмре щыіз Дышэкі Мадинэ, депутатхэр, Кърг-м Ціыхухэр Іэнатіэкіэ къызэгъэпэщынымрэ социальнэу хъумэнымкіэ и Іэнатіэм къудамэхэм я унафэщіхэмрэ Іэщ унафэщІхэмрэ гъэлІхэмрэ

КъБР-м и Парламентым ЛэжьыгъэмкІэ, социальнэ политикэмрэ узыншагъэр хъумэнымкіэ и комитетым и унафэщі **Къэжэр Хъусен** зэіущіэр къыщызэіуисоциальнэ хым, жиlащ республикэм и мызакъуэу, къэрал псоми мы зэманым гулъытэшхуэ зэрыщыхуащІыр унагъуэмрэ сабийхэмрэ защІэгъэкъуэным

 УФ-м и Президентми КъБР-м и Іэтащ-хьэми гъэ къэс я Зэрызыхуагъазэм къыдыхагъэщ къэралыр унагъуэхэм зэры-дэјэпыкъу Ізмалхэр зэпымыууэ егъэ-фіэкіуэн зэрыхуейр. Ар сэбэп хуохъу къалъхум и бжыгъэр нэхъыбэ хъуным, къыхигъэщащ къэпсэлъам.

Унагъуэм сабий къыхэхъуа нэужь къэс зэрызыщіагъакъуэ ахъшэр зэратым теухуауэ къэпсэлъащ УФ-м Пенсэмрэ социальнэ страхованэмкіэ и фондым и къудамэу КъБР-м щыІэм и унафэщіым и къуэдзэ **Дыкъынэ Заремэ**. Абы зэрыжиlамкіз, зи гугъу ящі Іузхум теухуауз Іуэхущіапіэм нэгъабэ зэрызыхуагъазэ тхыгъэу мини 198-м нэблагъэ къы-Іэрыхьащ: мини 165-м щІигъур щрагъэтхащ Къэрал, муниципальнэ Іуэхутхьэб-зэхэр щыхуащІэ порталым, 17 593-р -м Къалэн куэд щагъэзащІэ и центрхэм. Езы фондым зыхуэзыгъэзар ціыху мин 15-м щІегъу. ІуэхущІапІэм и ІэщІа-гъэліхэр махуипщі піалъэм къриубыдэу зыкъызэрыхуагъэзам и процент 98-м

Зи дэфтэрым хэплъахэр цІыху 89 692-рэ мэхъу. Абыхэм ящыщу мин 74-рэ 580-м дэlэпыкъуныгъэр иратыну арэзы техъуащ, мин 15-м я лъэlур щхьэусыгъуэ зэхуэмы-дэхэмкlэ хуащlакъым.

- Зи дэфтэрхэр пхымыкіахэм я шышіэ-- зи дэфтэрхэр тивымкнахэм и дышцэ-ныгъэхэр ягъэзэкНуэжурэ щ!арыщ!ау сыт хуэдизри зыкъытхуагъазэ мэхъу. Аращ къызыхэк!ар 2023 гъэм зыкъызэрыт-хуагъэза тхыгъэхэм я бжыгъэр щ!экуэдар, - къыхигъэщащ Дыкъынэм.

Къэрал дэlэпыкъуныгъэр зрамытхэм щхьэусыгъуэ нэхъыщхьэ хуэхъур унагъуэм ику ит и хэхъуэр щІыналъэм ущыпсэун папщІэ нэхъ мащІэ дыдэу узыхуейм нэхърэ нэхъыбэу зэрышытырш, къохъу дэфтэрхэр иримыкъуу е и піалъэм фіэкіауэ щат, Іэнатіэ зэрыіутыр къыщамыгъэлъатьуэ, банкхэм хэлъ я хэхъуэр щаущэху.

Сабий къызыхэхэуахэм зэрызыщагъа-къуэр иратыным 2023 гъэм текlуэдащ сом мелард 20-м щІигъу. 2024 гъэм и япэ мазитІым фондыр хэплъэну хунэсащ зыкъызэрыхуагъэза тхыгъэ мин 48-рэ 119-м. Ахъшэмкіэ зыщіагъэкъуэну хуатхащ сабий мин 45-рэ 755-мрэ цІыхубз уэндэгъу 1307-мрэ.

КъБР-м и Правительствэм 2023 гъэм мокІадэм и 18-м къвдигъэкІа унафэм ипкъ иткІэ, 2024 гъэм урипсэун папщІэ нэхъ мащІзу узыхуей ахъшэр сом 16 535-рэ хьууэ (сабийхэм ейр - сом 17 440-рэ) республикэм шагъэбелджылаш. къэрал дэІэпыкъуныгъэр нэхъыбэ щІыныр къызыхэкІари.

Къэралыр зыдэlэпыкъу унагъуэхэм ящыщу Къэбэрдей-Балъкъэрым зи щхьэ хуэлэжьэжу зыщезыгъэтхахэр - цыху 122 137-рэ, ІэнатІэ Іутыр - цыху 118 267-рэ, хьэрычэтыщІэхэр цыху 11 284-рэ мэхъу.

Сабий зыпі унагъуэхэм мазэ къэс зэрызыщіагъакъуэ ахъшэр и чэзум ятын папщіэ ирагъэкіуэкі лэжьыгъэм теухуауэ зэіущіэм къыщыпсэлъащ КъБР-м Лэжьыгъэмрэ социальнэ дэјэпыкъуныгъэмкіэ и министерствэм социальнэ ахъшэхэр тынымкіэ и департаментым и унафэщі Ксанаев Мухътар

Абы зэрыжиlамкlэ, 2024 гъэм къэрал дэlэпыкъуныгъэмкlэ цlыхухэр къызэра-

гъэпэщыным сом мелард 28-рэ мелуан 946,9-рэ трагъэкІуэдэнущ. Абы щыщу республикэ ахъшэу фондым и бюджетым иритынур сом зы мелардрэ мелуан 447,3-

Къэжэр Хъусен жијаш дэјэпыкъуныгьэр къыщІрамытым и щхьэусыгъуэр зэ-хагъэкІыну хуейуэ КъБР-м и Парламен-тым зыхуэзыгъазэхэр зэрыщыІэр. Депутатыр щізупщіащ а іуэхухэм ціыхухэр зэры-щагъэгъуазэ щіыкіэм.

Дыкъынэ Заремэ жиlащ илъэси 8-м къыщыщlэдзауэ 17-м нэс зи ныбжь сабийхэр зиіэ унагъуэ хуэмыщіахэм 2022 гъэм зыщіагъэкъуэн щыщіадза къудейм зэрылажьэ программэр и кіэм нэсу зэхагъзувауэ зэрыщымытар икlи зыхуэзы-гъазэхэм жэуап зэрыхуагъэхьыжым и бжыгъэр машіэу къызэрышіэкіар. 2023 ожыгьэр мащізу къызэрыщізкіар. 2023 гьэм щегьэжьауз ізщіагьэліхэм Ізмал яіз хъуащ Іуэхум теухуауз къащта унафэр зыхуэдэр программэм щрагьэувэжкіз шхьзусыгьўзэри. Алхуэдэуи къохъу къратыжа жэуапым езы цІыхум гу щылъимытэ. Жанатаев Сэлим жиІащ УФ-м Пен-

сэмрэ социальнэ страхованэмкіэ и фондым и къудамэу КъБР-м щыіэр зэрызэгуагъэхьэжрэ и лэжьыгъэм арэзы укъы-

Зэіущіэм щыжаіахэр къэлъытауэ, зэлэжьыпхъэхэр ягъэбелджылащ

КъБР-м и Парламентым и пресс-Ivэxvшlaпla

Зэхъуэкіыныгъэу щыіэнухэр

• КъБР-м и Правительствэм

КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ Мусуков Алий иригъэкіуэкіащ проект щхьэхуэхэр къыщащта зэіущіэ.

2024 гъэм хьэпшып къегъэшэным, Іуэхутхьэбзэ е лэжьыгъэ щхьэхуэхэр щІэным теухуа къэрал зэгурыІуэныгъэхэр щызэра щхьзухэхэр щэным теухуа къэрал зэгурыгуэныгъэхэр щызэраг ухьліЗм деж уасэм щыщу игэ иту иратынур гъэбелджылыным тепсэлъыхьащ КъБР-м экономикэ зыужьыныгъэмкіз и министр Рахаев Борис. Іузхутхьэбээм и лізужьыгъуэм елъыгау ар процент 30-м щегъэжьауэ 90-м нэблэгъэнущ. Министрым зэlущіэм щи-гъэбелджылащ КъБР-м и муниципалитетхэр республикэм и эконо-микэ элышідэныгъэхэм зэрыхэтым теухуауэ Правительствэм игъэхьэзыра проектри.

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и цІыхухэр псэупіэкіэ «Къзбэрдеи-Балъкъэр Республикэм и цыхухэр псэуптэктэ къызэгъэлэщынымрэ коммунальнэ Іуэхутхьэбзэхэр яхуэщ/эным-кіэ» республикэм и къэрал программэм эзхъуэкіыныгъэхэр ээры-калъхьэнум тепсэлъыхьащ КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэупіэ-коммунальнэ хозяйствэмкіэ и министр Бэрбэч Алим. Проектыр ягъэхьэзыращ республикэм щыіз унэ кхъахэхэм ціыхухэр къыщіэгъэ!элхъукіыным теухуауз 2022 - 2025 гъэхэм тещіыхьауэ къащтауэ щыта программэм къыщыгъэлъэгъуа Ізмалхэм зэхъуэкіыныгъзхара зарийам къышыгъэхэра зарийам къндужкіых

тьохэр ээриlэм къмхэкіыу.
«Верхнебаксанская ГЭС» ухуэныгъэм хухахыну щіыпіэмрэ абы и дэфтэрхэр гъэхьэзырынымрэ епха проектыр къыщащтащ зэly-

щам.

КъБР-м транспортымрэ гъузгу хозяйствэмкlэ и министрым и къуздзэ Ульбашев Ислъам КъБР-м и автомобиль гъузгухэм я бжыгъзм зэрызихъузжынум теухуа проектыр къигъзна/уащ. Налшык - Май автомобиль гъузгумрэ К-217 «Кавказ» федеральна гъузгум пыхьэ гъузгуу Къэбэрдей уэрамым щы!эмрэ зэхагъэхъэжынущ. Къэпсэлъам игъэбелджылащ ц!ыхубэ автомобиль, электрическэ, такит къзгух утансполузумкі рызухух утансполузумкі дъухух утансполузумкі дъухух утансполузумкі дъухух утансполузумкі дъхухух утансполузумкі дъхух утансполузум утансполузумкі дъхух утансполузум утансполузумкі дъхух утансполузум утансполузум утансполузум утансполузум утансполузум утансполузум дъхух утансполузум утансполузу Къэпсэлъам игъэбелджылащ цыхуба автомобиль, электрическа, гъущ гъузгу гранспортхэмкі э јузхутхьобаз жылагъуэм яхуэщ эным теухуауэ щы забазм захъуэк іыныгъзу халъхъэм и проектыр. КъБР-м и Правительствар хуит хъунущ республикам и цыху щхьэхуэхэм гъущ гъузгу транспорт јузхутхъэбазэхэмкі зудэчых яритыну. Алхуэдэ Ізмал кърат КъБР-м и Правительствэмрэ «Российские железные дороги» акционер зэгухьэныгъэмрэ, апхуэдэу КъБР-м и Правительствомро «Северо-Кавказская пригородная пассажирская компания» јузхущ апіэмрэ зэрызэдэлэжьэнумкі зараухьліауэ щыта зэгуры јузныгъэхэм. «КъБР-м и унафа шкъэхуэхэм къару ямы ізжу къэлъытэнымкі эм правительствэм и проектым тепсэльыхьащ КъБР-м бжыгъэр зи лъабжьа зыужьыныгъэмкі з иминстр Бозий Аскар. Зэхъуэк ізынатьзэхэр ехьэліащ программа щхъэхуэхэр зэхэгьзувэным теухуау

гъэхэр ехьэліащ программэ щхьэхуэхэр зэхэгъэувэным теухуауэ

тыздар жызлыш программы шказууздар зэхэг вэувэлым геухуауэ шыг грантхэр зэратыну щыкгэм.
Министрыр тепсэлъыхьащ экономикэм, псэукгэм, республикэм къэрал къалэнхэр зэрыщызэфгах щгыкгэм бжыгъэ технологиехэм

къэрал къалэнхэр зэрыщызэрнах цыкиэм ожыгъэ технологиехэм я Ізмалхэм хуэзыгъэм(ээн угул къызэрызэрагъэлэлшынуми. КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щ!эныгъэмк!э и министрым и къуз-дээ Мохаев Ачемиз зэ!ущ!эм щытепсэлтыхыащ сабий садхэм зе-гъэужьынымк!э щ!ыналъэ проектым. Абы къыщыгъэлъэгъуащ 2024 гъэм щегъэжьауэ 2030 гъэ пщ!ондэ сабий сад 203-рэ зыхуей хуагъэзэрч, Къызэрабжамк!э, а !уэхухэм тек!уэдэнущ сом мелард 11-рэ мелуан 350-рэ мин 631-рэ. Урысей Флепарцам и Пъэгратъ геарпием и зауал!хэм я махухом

Урысей Федерацэм и Лъэпкъ гвардием и зауэліхэм я махуэм прысей Федерацый и пъвнікъ і вардием и заузліжам н махуэм ирихьолізу, унагъуз 79-м мылъкукіз зыщіагъэкъузнуш. Ахэр дзэ Іуэху хэхам хэкіуэда зауэліхэм я унагъуэхэрш. Абы теухуауэ КъБР-м и Правительствэм и проектыр игъэбелджылащ КъБР-м лэжьыгъэмрэ ціыхухэм псэуныгъэкіз защізгъэкъузнымкіз и министр

ГУГЪУЭТ Заремэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэм и УнафэщІым и япэ къуэдзэ Къуныжь МуІэед иригъэкіуэкіа зэіущіэм щытеиригьэхгуэхга зэгушгэм щыге-псэлъыхьащ республикэм Эко-номикэ зыужьыныгъэмк!э и министерствэм 2023 гъэм иритьэкіуэкіа лэжьыгьэм къри-кіуахэмрэ дызэрыт илъэсым зыхуагъэувыжа къалэнхэр зысамедеух

CASTO AALIO TICAREO

ЩІЫЗЭХУЭСА Іуэхум теухуа-уэ зэхыхьэм къыщыпсэлъащ КъБР-м экономикэ зыужьыны-гьэмкіэ и министр Рахаев Борис, абы и къуэдзэхэу Белецкая Оль-гэрэ Бэждыгъу Темыркъанрэ, республикум маркетингымоз республикэм маркетингымрэ щіыналъэщіыб зэпыщіэныгъэ-хэмкіэ, апхуэдэуи къэрал Іуэху-тхьэбзэхэмрэ Іэнатіэхэм я лэжьыгъэр зегъэкіуэнымкіэ департаментхэм я унафэщіхэу Богацкая Севильрэ Життеевэ Маринэрэ, нэгъуэшІхэри.

нэгъэщіхэри.
Япэу псалъэ зратар КъБР-м экономикэ зыужыныгъэмкіэ и министр Рахаев Борисщ.
- КъБР-м и Іэтащхъэ Кіуэкіуэ Казбек, 2023 гъэм кърикіуахэм я гугъу щищіым, жиіащ республикэм и экономикэм и Іэнатіэ псом ком и экономикам и ізнатіз псом-кім ехърілізныгьафікар дызари-ізр. А псалъэхэм лъабжьэ зэраіэр бжыгьэхэмкіз мыбдежми къы-щысхуэгьэльэгьуэнущ, кызики-гьащащ Рахаевым. - 2022 гъэм республикэм ерыскъыхэкІрэ хъэпшыпу щагъэхьэзырам, псолеэлшені уще і въявьзавірям, псори захяту, сом мелард 54,6-рэ и уасэщ. Ипэ ита илъэсым елъыта-уэ, ар проценти 103,8-кіз нэ-хъыбэщ. Мэкъумэш ізнатізм къыщалэжьащ сом мелард 89,5рэ и уасэ. Ухуэныгъэм и ІэнатІэм лэжыгъэу щрагъэкІуэкІам сом мелард 38-рэ хуозэ, гъэ блэкІам мелард 38-рэ хуозэ, гъэ блэкlам псэупlэу ягъэхьээнрам, псори зхяту, метр зэбгъузэнатlэ мин 559,3-рэ къызэщlаубыдэ. Республикэм ильэс ещана хъуауз хьэпшыпрэ ерыскъыхэкlыу щащам хэхьуэ зэпытш, Нэгъабэ апхуэдэхэм я уасэр, псори зэхэту, сом мелард 283-м нэблэгъащ. Ипэ ита илъэсым еплъытмэ, ар проценти 109,4-кlэ нэхъыбэщ Ціьхухэм пщіэ зыщіат іузхутхьэбэзэхэми хэхьуащ. Зи гугъу тшы піальэм къраш. Зи гугъу ты тщІы піалъэм къриубыдэу сом мелард 54,8-кіэ нэхъыбэ хъуащ ар. Ипэ ита илъэсым еплъытмэ, ар проценти 114.1-кlэ нэхъыбэщ.

• ЗэІущІэхэр

Ехъцліэныгъэхэр - бжыгъэхэмкіэ

ІуэхущІапІэхэмрэ щіз щхьзууэхэмрэ къабгъэдэкіыу 2023 гъэм республикэм и эконо-микэм сом мелард 68,33-м нызэрыхьэс халъхьащ. Ипэ ита илъэсым етлъытмэ, ар нэсащ проценти 108,5-м. Къыхэдгъэщ зэрыхъунумкіи, а бжыгъэр Кавказ Ишхъэрэ федеральнэ щынальэми, уеблэмэ Урысей Федерацэ псоми къызэрыщекіуэкіым нэхърэ нэхъыбэщ.

. - Языныкъvэ зэхvэмыхъvныгъэ-- Языныкъуэ захуэмыкъуныгъз-хэм я гугъу дымыщімэ, ику ит улахуэми процент 13,3-кіз хэ-хъуащ. Нэгъуэщіу жытізмэ, ар сом мин 40-м нэблэгъащ (техуэ налогхэри хэту). Къэбэрдей-Балькъэрым и цыхухэм гъэ блэкіам кэриубыдау илэжыпізкіз яізрыкъа хэхъуэм проценти 118-кіз щіигъуащ (псори зэхэту сом мелард 411-м ноблагъэ). Ар къэралым и адрей щіыналъзуэм пыпсаухуэм къз/арамузы захъузуам и жылсэухэм къаlэрыхьэ хэхъуэм и зыужьыкlэ нэхъ ин дыдэщ. Къэрал программэхэмрэ

зыужыкія этах ын дыдэш.
Къэрал программахэмрэ
льэпкъ проектхэмрэ зэрышагьэзащіэр республикэм зэхъуэкіыныгьэфіхэр къыхуэзышэш, исхэм я щыізкіэ-псэукіэри ипэжыпіз езыітьэфіакіуэш, 2023 гъымди щіыналъэм нэгъуэщі щіыпізхэм къикіыу зыщызыгьэпсэхуа
цыхухэм я бужыгьэр мелуан 1,5-м
щхьэдэхащ. Ипэ ита илъэсым
ельыгауэ, ар процент 26,3-кіз нохыбэш. Апхуэдэ зыужьыкіэр,
зэрыгурыіуэгъуэщи, республикэм хэкіыпізшіхэр къыхуэзыгъэпэщщ, хьэрычэтымрэ ціыху
кызэрыгуэкікэмрэ хэхьуэщіэхэр
кыхуэзыхьщ, лэжьокіэ-щыізкірк къахуэзыхьщ, лэжьэкІэ-щыІэкІэу зэрахьэхэм зезыгъэужьщ. - Социальнэ дэІэпыкъуныгъэм

Ізнатізми зэхъуэкіыныгъэфіи тэпаттэми зэхээлыгын вэфт хэр къызэрыщыхъуари нэрылъа-гъущ. Республикэм щыпсэухэм я процент 30-м нэблагъэр - цІыху 265-м нызэрыхьэсым мин 200-м нызэрыхьосым -къэралым, мащ|э-куэдми, сом бжыгъэ гуэрк|э закъыщ|егъа-къуэ. Апхуэдэ дэ|эпыкъуныгъэм иужьрей илъэси 5-м къриубыбжыгъэхэм къызэрагъэлъа-

гъуэмкіэ, 35-кіэ хэхъуащ. Гъэ блэкіам кърикіуам тетщіыхьмэ, адэкіэ-мыдэкіэ къикіми, сом ме-лард 35-м нэблэгъащ, - къыпи-

лард 35-м нэблэгъащ, - къыпи-щащ и псалъэм Рахаев Борис. КъБР-м и бюджетым, 2023 гъэм къриубыдэу, псори зэхэту сом мелуан 63094,5-рэ халъхьащ (зыхуагъэувыжауэ щытам нэхърэ проценти 104,7-кlэ нэхъыбэщ). Къэбэрдей-Балъкъэрым щып-

хагъэк шыналъэ проектхэм я бжыгъэр 2023 гъэм къриубыдэу ожыгызр 2023 гызм кырууюлдау 45-м нэсащ. Абыхэм, псори зэхэту, сом мелуан 12 334,6-рэ трагьэкіуэдакіэш. Абы щыщу сом мелуани 9 969,1-р - федеральным, сом мелуани 2 365,4-р республикэм я бюджетхэм къы-

ЩІынальэ проектхэр зэрыщыпхагъэкіым и фіыгъэкіэ, 2023 гъэм ди республикэм къыщыунэхуащ спортым и лІзужьыгъуйтху зэпеуэкіэм щыхуагъасэ іуэхущіапіэщізу зырэ сабийрэ ныбжынцізу 4539-рэ здекіуаліз здекІуалІэ жышізу 4539-рэ здекіуаліз хъуну курыт еджапізщізу хырэ. Къинэмыщіауэ, къызыхуэтыншэу зэрагъэпэщыжащ спортзал 13-р, автомобиль зекіуапізу 77-р, узын-шагъэр хъумэнымкіз Іуэхущіа-пізу 11-р. Ціыху 250-рэ зыщізуху-ну щаухуэ онкологие диспан-серыщізм пыщіа лэжьыгъэхэми Налшык къалэ щыпащэ. Республикэм гъавэ щапару иlам иджыри гектар 6358,86-рэ къышІагъуаш.

2024 гъэм ди республикэм лъэпкъ проектхэр адэкІи щыпхыгъэкІыным хуэгъэзауэ иджыри сом меларди 10-м щІигъу къы-щІагъуну я мурадщ ар зи пщэ

- Къэбэрдей-Балъкъэрым Экономикэ зыужыныгъэмкіэ и министерствэм и лэжыгъэр иужьрей илъэсхэм арэзы дыкъэзыщіщ, - къыхигъэщащ КъБР-м зыщщ, чъвки взщащ къвт-и и Правительствэм и Унафэщіым и япэ къуэдзэ **Къуныжь Му!эед**, зэlущ!эр щызэхуищ!ыжым.

КЪУМАХУЭ Аслъэн.

Мы махуэхэм

Гъатхэпэм и 30, *щэбэт*

♦ 1934 гъэм къалъхуащ Олимп джэгухэм бэнэкіэ хуитымкіэ я чемпион Аталай (Нагъуэ) Мэхьмуд.

◆1941 гъэм къалъхуащ уэрэджыlакlуэ, КъБР-м щіыхь зиіэ и артист Дэбагъуэ

Хьэсэн. ♦1946 гъэм къалъхуащ тхакІуэ, публи-◆1946 гъэм къалъхуащ тхакІуэ, публицист, жылагъуэ лэжьакІуэ цэрыПуэ, ЩДАА-м и академик, УФ-м щэнхабээмкІэ щыхь зиІэ и лэжьакІуэ, КъБР-м, АР-м, КъШР-м щІыхь зиІэ я журналист, «Адыгэ псалъэ» газетым и редактор нэхъышхьэу илъэс куэдкІэ щыта, Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ ХьэфІъщІэ Мухьэмэд. ◆1956 гъэм къалъхуащ КъБР-м и Къэрал Музыкэ театрым и уэрэджыІакІуэ, УФ-м щІыхь зиІз и артист Хъупсырджэн Албэч. ◆1958 гъэм къалъхуащ КъБР-м и къэрал, жылагъуэ лэжьакІуэ Бажэ Дотий.

♦1961 гъэм къалъхуаш «Алыгэ псалъэ» газетым и унафэщІ-редактор, КъБР-м щыхь зиІэ и журналист **ЖьэкІэмыхъу** Маринэ.

** 1973 гъэм къалъхуащ жылагъуэ лэжьакіуэ, спортым и мастер, УФ-м щіыхь зиіэ и тренер Къардэн Хьэсэн.

Дунейм и <u>шытык!энур</u> «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымк!э, ерспубликэм уфауэ <u>шышьтынуш</u>. Хуабэр махуэм градус 11 - 15, жэ<u>щым градуси</u> 3 шыхъунуш.

Гъатхэпэм и 31, тхьэмахуз

♦ 1944 гъэм къалъхуащ кинорежиссёр, актёр, УФ-м и Кинематографистхэм я зэгухьэныгъэм хэт Гуэбэшы Амурбэч.

♦ 1945 гъэм къалъхуащ биологие щіэны-гъэхэмкіэ доктор, КъБКъМУ-м и профессор Пыл Ізуес. ♦ 1969 гъзм къалъхуащ къэрал, жылагъуэ

лэжьакIvэ. хьэрычэтыщІэ, псапаціјэ Къуэжьокъуэ Артур.

Дунейм и щытык1энур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымк1э, республикэм уфауэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 12 - 16, жэщым градуси 5 щыхъунущ.

Мэлыжьыхьым и 1, *блыщхьэ*

♦Къуалэбзухэм я дунейпсо махуэщ ♦Ауанымрэ дыхьэшхымрэ я махуэщ ♦ 1930 гъэм къалъхуащ уэрэджывакіуэ, АР-м и ціыхубэ артисткэ Щауэжь Розэ. ♦1937 гъэм къалъхуащ Социалист Лэжьы-пъм и Ліыхъужь, РСФСР-м щіыхь зиіэ и механизатор Дадэ Хьэмытіэ.

◆1943 гъэм къалъхуащ КъШР-м и цІыхубэ

◆ 1943 гъэм къалъхуащ къшР-м и цыхуоэ дохутыр Тэмазэ Анатолэ.
 ◆ 1950 гъэм къалъхуащ Щоджэнціыкіу Алий и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и актрисэ, АР-мрэ КъБР-мрэ щіыхь зиіэ я артисткэ Кіуэкіуэ Елиза-

Дунейм и щытыкІзнур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкІэ, республикэм уэфіу щыщьтынущ. Хуабэр махуэм градуси 10 - 14, жэщым градуси 6 шыхъунуіц

Зыгъэхьэзырар ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэщ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Гъуэгум лъыхъуэркъым и щоупщіэ.

Дунейпсо Адыгэ Хасэр, Къэбэрдей Адыгэ Хасэр, «Адыгэ псалъэ» газетыр яхуогузавэ КъБР-м щэнхабзэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ, Тыркум щыщ уэрэдус, уэрэджыlакlуэ **Къущхьэ Догъэн Алэдин и къуэм** абы и анэ **Тамбий Нурие (Нунэ)** дунейм зэрехыжам къыхэкlыу.

CALLIE TICARES

1924 гъэм мазаем и 3-м дунейм къытехьауэ щытащ «Адыгэ псалъэр» къызытехъукІыжа «Къэрэхьэлъкъ» газетым и япэ къыдэкІыгъуэр. Тхыбэз имыІэу илъэс мин бжыгъэкІэ къэгъуэгурыкÍva лъэпкъым дежкІэ ехъулІэныгъэшхуэт икlи уи гур хэзыгъахъуэ lyэ-хугъуэт ар. Апхуэдиз гугъуехьым лъэ быдэкіэ къикіа, и бээмрэ хабзэмрэ гуфіакіэм дэлъу мафіэ жьэражьэм къыхэзыха адыгэ лъэпкъым, шэч хэ-

мылъу, и гъуазэ хъуащ газетър.
А зэманым нобэ хуразу тынштэкъым газет зэхэбгъэувэну, бгъэхьэзырыну, къщабгъокыну. Ауз газетыр хъыбар-егъащра кърдейтакъым, абыкіз ціыхубэм еджэкіз зрагъащіэрт. Зэрыжаізокіо зрагващіорт. Зорыжаю-цІыхухэр гуп-гупу зэхэсу «ъеджэрт, зэджам тепсэлъыжымкіэ. хьыжырт. ШІэныгъалъэт «Къэрэхьэлъ-

мылъу, и гъуаза хъуащ газетыр.

Газетым и цІэр тхуэнейрэ ихъуэжащ. эусыгъуэ хуэхъуар къыщыхъуа зэхъ щхьэусыгъуэ лоы щх ухуэкІэм гъэхэрщ. 1925 зэхъуэкІыны-

төхэрш: 1925 гъэм «Къэрэхьэлъкъыр» бзиплікіэ къыдэкі хъуащ: абы итт адыгэбзэкіэ, урысыбзэкіэ, балъ-къзрыбзэкіә, журтыбзэкіэ тхыгъэхэр. 1931 гъэм газетым «Ленин гъуэгу» фІащащ, 1937 гъэм «Социалистиче-скэ Къэбэрдей-Балъкъэр» хъуащ. скэ къзоэрдеи-ьалъкъэр» хъуащ. 1944 гъэм балъкъэрхэр республикэм ираша нэужь, нэхъапэм зэрихьа ціэр къезэгъыжыртэкъыми, «Къэбэрдей къезэгъыжыртэкъыми, «къзозрдеи лэж» ф/ащащ. Балъкъэрхэм хэ-кум къагъэзэжа нэужь, 1957 гъэм ар-гуэру «Ленин гъуэгу» хъужащ. Совет лъэхъэнэр щиуха 1991 гъэм къыщы-щ/эдэауэ «Адыгэ псалъэ» ц/эр зэрехьэ. Шэч зыхэмылъырщи, дапщэрэ и ціэр ихъуэжын хуей хъуами, газетыр зэи текіакъым и къалэн нэхъыщхьэм - лъэпкъым хуэлэжьэным, абы и lyэхухэр дэгъэкlыным. А зэманым къриубыдэу цlыхухэм яlэ-

рыхьаш адыгэ газетым и къыдэкІы-

гъуэ мин бжыгъэхэр. Адыгэбзэм ирилажьэ псоми ди зэхуэдэ гуфlэгъуэу къэтлъытэ а махуэм ирихьэлlэу япэ хъуэхъур зылъысхэм

1924 «Адыгэ псальэ» 2024)

Лъэпкъыр псэцхи щреіз!

ящыщщ ХьэфІыцІэ Мухьэмэд. Илъэс 24-кlэ «Адыгэ псалъэм» хуэлэжьарэ, дэфтэр мин бжыгъэхэр къыхүэзытlэщІыжа, нобэ тцІыху газетыр и жыпхъэм изыгъэува Тхьэмадэм.

ХьэфІыціэ Мусэбий и къуэ Мухьэмэд Бахъсэн щІыналъэм хыхьэ Зеикъуэ (ХьэтІохъущыкъуей Ипщэ) къуажэм 1946 гъэм гъатхэпэм и 30-м къышалъ-

хуащ, абы къиухащ КъБКъУ-м и адыгэ-озэ-урысыбээ къудамэр. Урысей Феде-рацэм и ТхакІуэхэм, Журналистхэм я рацэм и іхакіуэхэм, журналисілэм н эзгухьэныгъэхэм хэтщ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Совет Нэ-хъыщхьэм и ціьхубэ депутату (1990 -1993 гъгъ.), Дунейпсо Адыгэ Хасэм и япэ вице-президенту (2009 - 2012) щытащ. Щіэныгъэхэмкіэ Дунейпсо щытащ. Щіэныгъэхэмкіэ Дунеипсо Адыгэ Академием и вице-президентщ, Адыгэ Академием и вице-президентщ, «Адыгэ щіэнгъуаз» институтым и унафэщіщ, Къзбэрдей Адыгэ Хасэм 2000 гъэ лъандэрэ и тхьэмадэш. Кавказыр зыдж дунейпсо ззгухьэныгъэм (США, Чикагэ) хэтш. Хьэфіыціэ Мухьэмэд Урысей Федерацэм щэнхабзэмкіэ щіыхь зиіз и лэжьакіуэші, Къзбэрдей-Балъкъэрым, Адыгейм, Къзрэшей-Шэрджэсым щіыхь зиіз я журналистц. «Пшіэрэ Щіыхьрэ» абхъаз орденыр. «Адыгейм и шіыхь» медалыр. деныр, «Адыгейм и щіыхь» медалыр, дунейпсо шэрджэс фондым и «ФІы-щіэ» саугъэтыр къыхуагъэфэщащ. ХьэфІыціэр ЩІДАА-м, Петровскэ Ака-Хьэфіыціэр Щідия-м, петровска яка-демием, Творчествэмкіз дунейпсо ака-демием хэтщ, Урыс географие обществэм 2015 гъэм хагъэхьащ. Ціы-хубэ дипломатщ, США-м и Оклахомэ ооществэм 2013 гоом лагостой хубэ дипломатц, США-м и Оклахомэ штатым хыхьэ Стиллуотер къалэм, щалъхуа Зеикъуэ къуажэм пщіэ зиіэ я

цІыхущ. «Псыпэхэш», «Лъэпкъыр зэпызыщІэ лъэмыж», «Лъэпкъылі» ціэ лъагэхэр зыхужаіэ Хьэфіьщіэ Мухьэмэд ціы-хушхуэщ. Ар зылъэмыіэса, и гупсысэ зыхимылъхьа, зыгуэркІэ зызыщІимы-гъэкъуа зы Іуэхушхуи кърихьэжьэркъым адыгэм. Хьэфіыціэм кіэлъызэ-

рахьэ пщіэмрэ щіыхьымрэ къызэри-лэжьари, дуней псом ціэрыіуэ щы-зыщіари къызыхэкіа лъэпктым хуиіэ лъагъуныгъэмрэ къызэрымыкіуэу хэ-

купсэу зэрыщытымрэщ. Къулыкъук!э и пщэ къыдэхуэ къа-лэн гугъу дыдэхэм я закъуэкъым Мухьэмэд зэфІигъэкІар. Жылагъуэ, лъэпкъ Іуэхухэми гурэ псэкІэ етауэ нольэнкь нуэхуэми турэ псэмэ егауэ по би бгъэдэтщ. Адыгэ щыпсэу хэкухэм абы и лъэ зытемыува зы щ!ыналъи къэ-гъуэтыгъуейщ. А псори, газет зехьэнри, жылагъуэ lyэхухэри ек!уу зыхузэф!эк!а тхьэмадэр къэгъуэгурык!уащ ц!ыху гуапэу, лъэпкъыр игъэгушхуэу, унафэщі щыпкъэч.

Псом нэхъыщхьэжращи, ХьэфІыцІэр пісом нэхышхыэжращи, льэфіыціэр на-«Адыгэ псальым» и редактор на-хъыщхьэ хъуа нэужьщ газетым и гу-пэр хэхэс адыгэхэм дежкіэ щигьэзар. Совет льэхъэнэм апхуэдэ щыіэхха-къым, щыіэнкіи іэмал иіэтэкъым. Ауэ, Мухьэмэд и фІыгъэкІэ газетым къы-техуэу щІидзащ дунеижьым текъухьа ди лъэпкъэгъухэм я псэукіэмрэ гулс-сысэхэмрэ теухуа тхыгъэхэр. Мис абы щыгъуэщ «Адыгэ псалъэр» адыгэ псом щыі ыуэщ «Адыі э ітсалізу» адыі э ітсом и псальз щыхъуари. Альандэрэ къы-дэкіыгъуэм къигъэнахузу щыта поли-тикэ, жылагъуз, экономикэ іуэхугъуз-хэм къищынэмыщіа, щіэджыкіакіуэхэм къаціыхуащ курыт, уеблэмэ ицхьэ еджапізхэм къыщіамых тхыдэрэ хъыбархэмрэ. Шэч хэлъкъым ХьэфІыцІэ Мухьэмэд

и фІыгъэкіэ «Адыгэ псалъэр» адыгэу дуней псом тетыр щызэрыгъуэтыж тіыгу зэрыхъуам, лъэпкъым зиіэты-жынымкіэ, и нэр жылымкі, члобэ къыщалъхуа махуэр зыгъэльапіэ ди тхьэмадэ щыпкъэм хузэфіэкі къимыгъанэу зэрыхуэлэжьам

хуэлэжьам. Іузхугъуэ дахиті зэтехуащи, мы тхыгьэмкіэ дыхуейт Хьэфіыціэ Мухьамэд хъуэхъукіэ зыхуэдгъэзэну. И узыншагъэр быдэу, и гур щызу, и псалъэмпщіэ иізу, зыгъэгуфіэнрэ и гур хэзыгъэхъуэнрэ и куэду псэуну. Жьыщхьэ махуэ ухъу!

АдэкІэ псалъэ езым идот:

- ЯПЭ итхэр, ІуэхущІэ къезыхьэжьэхэр сыт щыгъуи - НІ ГЭ ИТХЭР, ІУЗУУЩІЭ КЪЄЗЬІХЬЭЖЬЭХЭР СЫТ ЩЫГЪУИ НЯХЬ ГУГЪУ РЕК ХАБЭЭЩ. МЫБДЕЖИМ, ШЭЧ ХЭМЫЛЪУ, АПХУЭДЗУЩ. ЗЭРЫЩЫТАР - «КъЭРЭХЬЭЛЪКЪ» ГАЗЕТЫР КЪЫДЭГЪЭКІЬНІ ЩЫЩІАДЗАМ ЭВІХУРИНУ ІЭМЭПСЬІМЭХЭРИ ИРИКЬУЗ РІЗТЕКТЬЯ В ІЗВЕТЬЯ В ІЗВЕТЬЯ В ІЗВЕТЬЯ В ІЗВЕТЬЯ ПОВОВЕТЬЯ В ІЗВЕТЬЯ В зэманым мазэм тізут къазэрыхудэгъэкіыр, ауэ ари лэжьыгъэшхуэ дыдэт. «Адыгэ псалъэр» газет къу-дейтэкъым а лъэхъэнэм, атіз гъащіэщіэм хузунэтіа гупсысэхэр цІыхубэм яхуэзыхьт.

Къалэн куэд и пщэ къыдэхуащ а лъэхъэнэм лъэпкъ газетым икІи лэжьыгъэшхуи зэфІигъэкІащ, ауэ нэхъышхьэ дыдэр - адыгэ шІэныгъэншэхэм егъэджакіуэ нэс ар зэрыхуэхъуарш, гъащіэщіэм зэрыхишарш. Адыгэ газетым и фіыгъэкіэ еджэфу, тхэфу куэдым зрагъэсащ, анэдэлъхубзэм и Іэфіыр псэкіэ зыха-

хэку зауэшхуэм щыгъуэ «Социалистическэ Къэбэрдей-Балъкъэр» цІэр зезыхьэу щыта ди газетым и дежкІи гъзунэхупІэт зэман хьэлъэр. Архивым щІэлъ тхы гъзхэм, газетым и лэжьакіуэу щыта Хьэхъупащіз Хьэжбэчыр, абы щылэжьа Куэт Цоцэ, Кіуэкіуэ Къэрэ-жан, Елмэс Іэбу сымэ я гукъэкіыжхэм къыхощыж редакцэр абы щыгъуэ зэрылэжьа щіыкіэр. Ізмалу рати, республикэм, къэралым щы!э щытык!эм іхухэр щыгъуазэ зэращ!, мыгужьеину, бийм лъэгуціыхухэр щыгъуазэ зэращі, мыгужьейну, ойим льы у-щіэтын зыхуамыщіыну къызэрыхураджэ напэкіуэці ціыкіухэр ягъэхьэзырурэ зэбграхырт. Газетым щыщ лэжьакіуэ куэд фронтым кіуати, абыхэм я къалэнхэ-ри къэнахэм зытрагуэшат. Лэжьыгьэр нэхъри гугъу щыхъуар бийр ди щіынальэм къэса нэужьш, «Кіэ-дыкъуакъуэжьхэм лагъымхэр кърадзых щхьэкіи къэдмыгьаныу, дылэжын хуейуэ къытхуихуащ, жэщкіэрэ унэм дыщымыкіуэжи куэдрэ къэхъуу», жиіэжырт Кіуэкіуэ Къэрэжан, псалъэм папщіэ.

Пъэпкъ газетым и лэжьакіуэхэми яхузэфіэкі халъхьащ Текіуэныгъэм и махуэр къэгъэблэгъэным, азуэм хэкіуэдахэри мащіэкъым. Абыхэм ящыщщ Абыдэ Залымхъан, Алэкъей Хьэталий, Бжьэдыгъу Шэмсэдин, Джэрыджэ Анатолэ, Егъэн Хьэту, Къущ-хьэ Бетlал, Къардэнгъущі Хъалид, Хужьокъуэ Амыр-хъан, Шыд Ибрэхьим, Шыгъушэ Пщыкъан, Щоджэнхъан, Шыд Ибрэхьим, Шыгъушэ Пщыкъан, Щоджэнцівику Алий сымэ. Мыбдежым я ціз къыщисіуэну сыхуейщ мафіэльгъейм къыхэкіыжыну зи насып кърихьэкіахэми. Ахэр ліыгъэ къагъэлъагъуэу зэуа, дамыгъэ лъапіэхэр я бгъэм къыхэльідыкіыу къэзыгъэзжа журналистхэу Агузар Мурадин, Батыр Сэхьид, Гу-мэ Джатэгъэжь, Гъубж Мухьэдин, Дал Ізуес, Дол Батырбий, Елмэс Ізбу, Жамбэч Хъусен, Жэмбей Мухьэмэд, Иуаз Ізбубэчыр, Кіэщ Ізниуар, Кіумыхъу Ізмырбэч, Къумахуэ Башир, Къэрмокъуэ Рэмэзан, Ліыбекъуэ Хьэбас, Махуз Ізлисэхь, Сэхъу Къэрэщей, Сэбаншы Мэстафэ, Хьэжу Ахьмэд, сурэттехыу щыта колесников Иван сымэщ.

Колесников Иван сымэщ. Зауэ нэужь зэманми газетым лэжьыгъэшхуэ ири-гъэкlyэкlащ цыхубэр къапэщыт къалэнышхуэхэм хузэщlэгъзуlyэным, мафlае илъэсхэм зи гур ириу-

зыкъащіэжу псэукіэщіэм зытраухуэжыным дахам зыкващажу інсуктаціям зыграуузжыным хузунатіауз. А лэжьыгьэр яунатіу зэман зэхуэмыда-хэм редактор нэхъыщхьэу щытащ Хъуран Батий, Битокъу Мыхьэмэтмырээ, Срыхъу Хъогуцырэ, Щомахуэ Амырхъан, Фэнзий Исмел, Дал Ізуес, Ерыжокъуз Хьээрэталий, Махуэ Анатолэ, Хьэжу Ахьмэд, Сэхъу Къэрэщей, Дол Батырбий, Ліыбекъуэ Хьэбас, Тіажь Пётр, Мэзыхьэ Борис сымэ. Абыхэм я фіыщіэшхуэ хэлъщ адыгэ газетыр и къалэнхэм ехъуліэу къызэрекІуэкІам.

Адыгэхэр къэрал щэ ныкъуэм щІыгъум щыхэхэсщи Іэмал зэрыдгъуэткіэ, абыхэм я псэукіэми щіэджыкіа тамал зэрыд вуэгкіэ, асыхэм н пісэукізми щіэджыкна-кіухэр шыгтэуаз тщівуу дыктьэгъуэгурыкіуаш. Абы и лъэныкъуэкіэ газетым и ехъуліэныгъэхэм я гугъу пщіымэ, корреспондентхэр хамэ къэралхэм ягъакіуэурэ щыпсэу ди лъэпкъэгъухэм я іуэху зытет-хэм тотхыхь. Лъэпкъыр зэпыщіэжыным, зэрыгъэціы-хужыным хузунэтіауэ газетым куэд зэрыхузэфіэкіым и щапхъэхэм ящыщу къэсхьынщи, хамэ къэрал щыпсэу зэунэкъуэщ куэд «Адыгэ псалъэм» и фіы-гъэкіэ зэрыгъуэтыжауэ зэкіэлъокіуэ.

Газетым мы зэманым къаланым куа и пща къыдохуа. Гулъыта нахъыба зыхуащылхъау и пща къыдохуа. Гулъыта нахъыба зыхуащылхъау къатлъытахам ящыщи щјаблам я анадальхубазр ящіву, щіаныгъафі абгъздальу, гъзсаныгъа даха яхэлъукъагъатаджыныр. Абы и лъаныкъуакіа щіагъакъуанышхуащ «Адыга псальам» кърихьажьауа илъас 24-ра хъуауа республикам и курыт школхам щрагъакіуакі «Си баз - си пса, си дуней» запеуара.

КъимыдэкІэ, ди нэхъыжьхэм къадекІуэкІыу щыта хабзэфіхэр, зэхущытыкіэ екіухэр унагъащіэхэм щаг-хъэ яхуэщіыныр, мыхъумыщіагъэхэм щіэблэр ящыхъумэныр, лъэпкъ щэнхабзэм, гъуазджэм я хъу-гъуэфІыгъуэхэр зыгъэбагъуэхэр гъэлъэпІэныр - куэд мэхъу газетым и нэІэ зытет Іуэхугъуэхэр. Ауэ щыхъукІэ, ар газет къудейкъым. Адыгэпсэм щыщ налъэщ!

«Адыгэ псалъэм» сыщылэжьэху дытетащ Къэзано-уэ Жэбагъы и ущие псалъэхэм: «ФифІ фымыгъэпуд, фи leй фымыгъэпщкі)» жыхуиіэм. Си къалэну къысщыхъурт дэтхэнэ дифіри дгъэлъэпіэну, ди leйри згъэлщкіуну сыхэтакъым. Пэжщ, утыку къиплъхьэ мыхъун ныкъусаныгъэ щыіэш, ауэ лъэпкъым зэран мыхьун пыкьусаны вэ щыгэш, ауэ льэнквым зэраг къыткуэхъу псори сэтей къэщыпхъэщ. Ар щіэтхъу мэмэ, ди щхьэ къэдгъэпціэжу аращ.

мэмэ, ди щхьэ къэдгъэпцізжу аращ. Илъэсищэкіз ущылажьэми, газетым и щэху псори къыпхуэщізнукъым. Ар зы. Етіуанэрауэ, «Адыгэ псалъэр» здынэсын хуей лъагапізм нәсауэ, адэкіз ебгъэфіэкіуэж мыхъуну жыпізныр щхьэгъэпцізжщ. Абы тет тхыгъэ псомкіи сыщымыарэзаи къэхъуащ. Дэ дызэрыхуейм, дызэрынуты кърм шхьэкіз, журналистхэм щхьэх ямыізу лэжьэн хуейщ. Ауз зы лъэныкъуэкіи гъэщізгъуэн хъун цхыміз, ди лэжьакіуэ псоми зы хъэті яізмэ. лэжьакіуэ псоми зы хъэті яіэмэ

Щіэджыкіакіуэхэр къызэрыдахьэхыным еліэліэн хуейщ зэпымычу. Дэтхэнэ ныбжьми яхуэгъэза налэк/уэц/ шхьэхуэхэр тщ/ыуэ щытащ мазэ къэс, абы-хэм щыщи иджыри къытохуэ «Адыгэ псалъэм»: са-бийхэм шхьэк/э - «Цык/ураш», ныбжыш/эхэм ятеу-хуащ «Щалэгъуэ» напэк/уэц/ыр, зи ныбжь хэк/уэта-

яхуэгъэзащ «Жьыщхьэ махуэр», хэм «Адыгэ бзылъхугъэр» - ди анэхэм, ди шыпхъухэм, «Ислъамым и нур», «ІуэрыІуатэ - дыщэ пхъуантэ» «Уи хэку и мывэхэри ды-шэш». «Шыхулъагъуэ» «Малъхъэдис» - куэд дыдэ мэхъу псори дэзыхьэх напэкІуэцІхэр

Кізщіу жыпізмэ, ціыхур зэджэн, игъэщізгъуэн газетым щигъуэтын хуейщ, адыгэбзэм и дахагъэр, и къулеягъэр щізджыкіакіуэхэм я деж нэхьэсынри япэ игъэщыпхъэ Іуэхухэм ящыщщ.

япэ игъэщыпхъэ јузхухэм ящыщщ. Языныкъуэ щјэныгъэліхэм ядэркъым, ауэ иужьрей илъэсхэм ди бзэм псалъэ куэд хэдгъэхьэжащ. Ахэр 300 хуэдиз мэхъу. Урысыбээм, нэгъуэщыбээм къа-хэтхыу зэддзэкіаи, псалъэм и купщіэм тетщіыхьаи, пасэрейхэм зэрахьэу щытаи хэтщ. Фолъагъу: ма-зэціэхэри адыгэбзэкіэ тыдодзэ.

Интернетыр къыщежьам газетым и сайт япэу къызэlузыхахэм дащыщщ, абы къыдэкlыгъуэ псори иралъхъэ. «Зэманым декіур ліыфіц», - жиіатэкъэ Къэзанокъуэм?! Зэманыр абы хуэкіуати, электрон газет къыдэкіыгъуэхэри махуэ къэс дунейм къыто-

... Журналист лэжьыгъэмкІэ хуабжьу сэбэп мэхъу интернетыр. Абы и Ізмал псори ящі зу шэрыузу иролажьэ адыгэ журналистхэр. Къэрал куэдым ипхъа ди лъэпкъэгъухэм я хъыбар а Ізмалхэмкі з къыдагъащі з, явыя вудэм и кызыра а зумальямы выздая вашу, езыхэми тыншу зыкьытпащ]эф. Псальэм кыдэкіузу, «Адыгэ макъым» (Мейкъуапэ), «Черкес хэкум» (Черкеску, «Адыгэ псальэм» (Налшык), «Шапсугия» (Лазарвекск) газетхэм зэгьусэу номер къызэрыдэдгъэкіым. Тыркум «Жьынэпс» адыгэ газетыр шызыш/хэр къехъуапсэри, къэкіуат Іухум зыщагъэгъуэзэну. Ди гъусэу къыдэкІыгъуэ зэхэтхэр ягъэ-хьэзырыну гулыж зэращІар къыщыджаГэм, дгъэщІэ-хъуакъым, зыхэдгъэхьащ. Ар Іуэху щхъэпэщ, ди лъэпкъэгъухэм я бээр нэхъ шэрыуэ хъунымкІэ, хэкурысхэмрэ хэхэсхэмрэ нэхъ зэлэгъунэгъу зэхуэ-хъужынымкіэ.

Ди лъэпкъэгъухэр шыпсэу къэралхэм журналистхэр мызэ-мытlэу сшащ е езыр-езыру згъэкlуащ. Къуз-кlыпlэ Гъунэгъум щыпсэу адыгэхэм я псэукlэм щытыуата зыщызыщіа ди лэжьакіуэхэм яльэгъуар ятхы-журэ газетым къытеддзащ, телевиденэмкіэ фильм-хэр къыщыдгьэльэгьуэжащ, тхыль щхьэхуэхэри къы-дэкіыжащ. Алхуэдэу Тыркум, Израилым, Сирием, Иорданием, Германием ильэс зэхуэмыдэхэм къитха нэтын гъэщіогъуэнхэр «1 КъБР» телеканалым къиты-

жащ, ноби Интернетым ущеплъыфынущ. «Адыгэ псалъэр» илъэси 100 щрикъум ирихьэлэly газетым и лэжьакlуэхэмрэ лъэпкъымрэ захуэзгъэзэнут: Сыхуейщ дунейм и ныбжыыр иухыху адыгэб-зэри щыlэну, щlэблэр ирипсалъэу, пщlэ хуащlу, гу-къыдэж хуаlәу псәуну. Апщlондәхуи «Адыгэ псалъэр» къыдэкlыну, абы елэжьхэр ефlакlуэу, я лэжыыгъэми пщlэ иlәу, газетыр я унагъуэхэм имыкlыу, гъуэгугъэ-лъагъуэ, гъуазэ лъэпкъым хуэхъуауэ куэдрэ дышыІэну

Зыгъэхьэзырар ФЫРЭ Анфисэщ. Сурэтыр Къарей Элинэ трихащ.

Тхылъхэр зыхуэфащэ щІыналъэ

УИ щіыналъэм, укъыщыхъуа къуажэм, сабиигъуэр щыкіуа щіыпіэм, узыщеджа школым уригушхуэным къыпхилъхы къарум уепсыхъ. Каменномост (Къармэхьэблэ) къуажэм, Дзэлыкъуэ районым яхузиіэ си супсысэхэр гуапагъэкіэ ягьэнщіащ щіыналъэм теухуауэ къыдакіа тхылъхэм. Абы ехьэна заўчиіа шекуакіаш Мальа лІа зэіущіэ щекіуэкіащ Мэл-бахъуэ Тимборэ и ціэр зезыхьэ Лъэпкъ библиотекэм. Къэпсэ-Льэлкъ оиолиотекэм. къэпсэльахэм я гукъэківжэхэр, я псальэ дахэхэр, ціыху щэджащэхэм ятеухуа хъыбархэр. Ильэси 100 ирокъу (Совет властым укъыдэбхэмэ) зи тхыдэр къулей, хабээ дахэ щызэрахьэ, зэтемы асий агранца за ильна ильна за ильна за

лей, хабзэ дахэ щызэрахьэ, зэхэтыкіэ екіу здэщыіз, зи щы-уэпсырщи - нэри пэри зыхь щынальэ уардэр! «Путь длиною в век», «Зольский район 1941 - 1945», «Зо-льская земля: события, судь-бы, свершения», «Зольчака», «Край, отмеченный десницей бога», «Возьмём тебя с собой» пшыхыры зращізкіа мы тыльхэр Котляровхэ Викторрэ Мариерэ я тхыль тедзапізм кыщыдэкіащ. «Зольский район 1941 - 1945», «Зольский район 1941 - 1945», «Зольский район 1941, судьбы, свер-шения», «Зольчанка» трилораион 1941 - 1945», «ЭОЛЬСКАЯ земля: события, судьбы, свершения», «Зольчанка» трипогиер зэхагьзуващ щіынальзадминистрацзм и унафэщі Джатэ Руслан, щіынальзя от унафэщі Къузщіысоктуз Ізсият, «Кабардино-Балкарская правда» газетым и редактор нэхъыщхъь Бжьахъуз Ранетэ сымэ. Ззіущізм къеблягьащ тхылъхэр зытхахэр, библиотекэм и лэжьакіуэхэр, тхыдэджхэр, щіалэгъуалэр. Ар къызијумхащ Лъэпкъбиблиотекэм и унафэщі Емуз Анатолэ. Абы къыхигъэщащіннальзор сыт щыгъуи адрейхэм къахэщу, ціыку щэражащэ жэм къахэщу, ціыху щэджащэ куэд къыдэкіыу, фіыкіэ и ціэр ираіуэ зэпыту къызэрыгъуэ-гурыкіуэр. - Дзэлыкъуэдэсхэм я ехъу-

Дэ́элыкъуэдэсхэм я ехъуліэныгъэхэм лъабжьэ яіэш, дауи: щхээх ящіэркъым, зэчиифізхэш, фіым хуопабгъэхэр.
Абы къыдэкіаш, республикакор дызэрыгушхуэ ліыхъужьхэр, щіэныгъэліхэр, тхакіуэхэр, Агтъуаджэм и лэжьакіуэхэр. Агхуэдэхэц Нэгумэ Шорэ, Къзшэж Тіалиб, Къзшэж Инна,
Къуэдэкокъуэ Дмитрий, Хьэгъундокъуэ Елмэсхъан, Мусэ
Менлы, Къамбий Мухьэб...
Илжыри куэдым я унэція къы-

менлы, къвмоии мукьзо... Иджыри куэдым я унэц!э къы-пыпщэ хъунущ. Ноби дыщ!ызэхуэсар щ!ы-налъэм геухуа !уэхуф!щ. Дзэ-лыкъуэдэсхэм сыфхуохъухъуэ нэхъри феф!эк!уэну! - жи!ащ

абы. Лъахахутэ, КъБР-м щыхь зиlэ и журналист Котляров Виктор тхылъхэр къызэрыдакіам, Дзэлыкъуэ щыналъзм и щыпіз тельыджахам, абы щригъэкіуэкіа къэхутэныгъэхэм теухуауэ къэпсэлъащ. «Край, отмеченный десницей бога» щыуэлсым и теплъэр къызэрыщ сурэтхэр щэ бжыгъэкіэ итщ, очеркэр, гукъэкіыжхэр щызахуэхьэсащ. «Возьмём тебя с собой» зыфіащам дунеяплъэм ухешэри, Дзэлыкъуэ щынальзм и унеяплъэм и щыпіз тельыджахэр уегъэщам дунолинальэм и Дзэлыкъуэ щІынальэм и щІыпІэ телъыджэхэр уегъэ-

щыпіэ тельыджахэр уегьэціыху.
«Путь длиною в век» тхылъыр Джатэ Руслан щіыхь хуищіащ щіынальар ильэси 100 зэрынокъум. Абы къыщыгьэльэгьуащ къуажэхэм я псэукіэр, ціыху щхыжуэхэм я лыгьэр, іухущіапіэхэм, щэнхабэз щіэинхэм я хъыбархэр - ар зы гъащіэ гъуэгуанэ мэхъу.

Іузхур зыграухуа дэтхэнэ тхылъми купщіэ иіэщ лъэхъэнэ щхьэхуэ къызэщіаубыдэкіэрэ, ліыхъужь куэдым я фэеплъыр яхъумэкіэрэ, щіына-

лъэм и тхыдэ напэкІуэцІхэм ухагъэплъэжкІэрэ, нэхъапэкІэ укъызэмыджа хъыбархэм ухагъэгъуазэкІэрэ, цІыху щэджащэхэр ягъэлъапізкІэрэ. Тхылъхэм зэрелэжьам, апщіондэхункіи фіыуэ илъагъу щіналъэм нахъри псэкІэ пэтучягъу зэ

дыкъзујабжьат, зэрызэхэдгтъзу-вэнум, зэрызэдгъэкјунум де-гупсысу. Аршхьэкіз дызыіапи-шауэ делэжьаш. Ар къыдэкіри, дэ зетпщытащ етіуанэ тхылъым - «Зольский район 1941-1945» зыфіэтщам. Абы итщ Хэку за-уэшхуэм пхыкіа лыкъужь 337-м ятеухуа хъыбархэр, су-рэт 404-рэ ядэщіыгъущ. Хэку зауэшхуэм и тхыдэм ухыхьа нэужь, уи псэм лъзужь къытре-нэ. Атіз тхылъыр захэдгъзу-вэху ди гум ешэкъыліан хъыбар куэдым дыщыгъуэзащ, ди щіыналъэм и ціыхухэм, ди япэ куэдым дыщыгъуэзащ, ди щІыналъэм и цІыхухэм, ди япэ итахэм папщІэ ди щхьэр льа-гэу тІэтащ. Дауэ дымыгуш-хуэнрэт, псалъэм папщІэ, Малхуэнрэт, псальэм папщіэ, Малкэ къуажэм щыщ Уэщхъун зэадэзэкъуэм я ліыхъужыыгъэмкізі Невский Александр, Вагъуэ
Плъыжь, Хэку зауэшхуэм и
япэ, етіуанэ дамыгъэхэм я кавалер, «Хахуагъэм папщіэ»
медалыр къыхуагъэфэщащ
майор Уэщхъун Лаурсан. Ар Хэкум къыщхьэщыжу зауз губгъуэм итыху, и адэ Шэбан Мигировхэ журт унагъуэр къригъэлащ, и дэлъхум и унагъуэу
фашистхэм яжриіэри. Мис абдежым къыхощ адыгэм хьэшіэм щхъэкіэ сытри ищіэну,
уеблэмэ и гъащіэри итын хьэзыру зэрыщытар. Шэбан ліыгъэщіапіэ ихуауи, хахуагъв
гуэр илэжьуи егупсысыртэкъым, Мигировхэм къащыщхьэщыжым, атіз адыгагъз зэрихъзу аркъудейт... Зауз губгъуэм итэм щыгтыніра ерыскъыкіз ялъэізса ліыкъужьхэри
и куалуштара. кэ къуажэм щыщ Уэщхъун зэ-

центнер отор нэхъ инструктор белрэ фіанэрэ нэхъ инструкты, «Зольчанка» тхылъыр къыдэкіащ 2021 гъэм. Ари ди гъащізм щыщ іыкъэ хъуащ. Ткылъым итщ Социалист Лэжыгъэм и Ліыхъужь, Ленин и орденыр щэнейрэ къызыта балъкъэр бзылъ

гъузм итхэм щыгъынрэ ерыс-къыків яльэІзса лыкъужьхэри и куэдщ Дзэлыкъуэ щіына-льэм. Къармэхьэблэ къуажэм щыщ бзылъхугъэ Гъубжокъуэ Тамарэ зытелажъэ щіы гекта-ри 7-м гектар къэс кіэртіоф центнер 646-рэ къытрихырт, белрэ фіанэрэ нэхъ имыіы-гъыу.

хугъэ Ульбашевэ Зулейхъэ и хугъэ Ульоашевэ Зулеихъэ и къвсарыр. Щалкъэу къзс-хъыбарыр. Щалкъэу къзс-хънщи нэгъуэщі бзылъхугъи. Сэрмакъ къуажэм щыщ Вын-дыжь Хьзбибэ сэ сытетхыхьауэ щытащ илъэс куэд ипэкіи. И унэм сыкіуауэ сурэт гъэтіы-лъыгъзжэмрэ щыхь тхылъхэмрэ сигъэльагъурт. Абыхэм яхэлът Къэбэрдей АССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым къыбгъэдэк! щІыхь тхылъ. къыбгъэдэкі щіыхь тхылъ. Егъэленуэ тельыджэ сщыхъуат тхылъыр къыщіыхуагъэфэща щхьэусыгъуэр. «1945 гъэм гъав бэв къызэрырихьэліэжам, трактор лэжьыгъэхэмкіэ тель хызкъым куэдкіэ зэрыщіригъэгъуам папщіэ» жиізу тетт. Илъэс 20 фізкіа мыхъу бэылъхугъэ іэмащіэлъэмащіэм дапхуэдизрэ и жей, и ныбэ игъэныкъуэн хуей хъурэт трактор лэжьыгъэхэм апхуэду бэшэчу пэрытын папщіэ?! Гущіыхьэщ Махуэ Хъымбалэч и хъыбарыр. Абы зауэм щіалиплі дигъэкіа-Абы зауэм щалиплі дигъэкіа Абы зауэм щіалиплі дигъэкіати, пліыри хэкіуэдащ. Арщ-хьэкіэ анэм и фіэщ ищіыну хуейтэкъым и бынхэр имыіэжу, ахэр псэууэ гугъэрт. И гъащіэр иухыху япэплъащ щіалэхэм. Махуэ къэс Іэнэм ерыскъы къытрилъхэрт, щіалэхэм щыщ къвгрилъхварт, щіалэхэм цыщ къэкіуэжмэ, игъэшхэну. Бзылъ-хугъэм и псэр щыхэкіыну да-къикъэхэми гугъэ иныр и гум щыпсэурт. Уэсят ищіащ, и хъэдэр гъуэгу нахъышхьэмкіэ блахыну, щіалэхэм ящыщ кърихьэліэжмэ, къысіуп-

опакану, кърикъэліэжмэ, кърикъэліэжмэн, кърикъэліэжмэн, си гуапзу сатепсэлъыхыынущ зауэм къратхыкіа тхыгьэхэр, сурэтхэр, дэфтэр кіалэхэр зыхъума, абыхэмкіэ дэкънддэгуэшахэм, жиіащ Къуэщіысокъуэ Іэсият. Псом япзу къыхэзгьэщынут Сэрмакъ щыщ Махуэ Анатолэ и лэжыыгъэр. Абы фронтым

шыІа и къуажэгъухэм я гъащізм и къражэ вухэм н гва-щізм и къекіуэкіыкіар зэхуи-хьэсыжащ. Тхылъым ды-щелэжьым къэдгъэсэбэпащ къуажэ школхэм я музейхэм къыщыдгъуэтыжа куэд. Дэркlэ лъапlэщ Хэку зауэшхуэм и тхыдэр зыджыну зыфlэфl школакіуэ куэдым абы тедухуа тхылъыр Іэпэгъу зэрахуэ-хъуари. Абы къраджыкіахэм я

хъуари. Аоы къраджыкіахом и обыгъэків ахэр ильэс кьэс «Палъэ и!экъым» («Без срока давности») зэпеуэм щыток!уз, ехъул!эныгъэхэр къыщахь.

- Ціыхупсэр тхылъ купщ!аф!эм егъэнщ!ыф. Аращ тхыльым и мыхьэнэ нэхъышхыэр. Нобэ дызытепсэлъыхь хъугъузф!ыгъуз телъыджээхэм нэхъыба твуэсны буз тельыджээм нэ-хъыбэ щыгъуэзэну, еджэну дыхуейщ - дыхуейщ дахагъэр куэдым ялъагъуну, - къыхигъэ-щащ Гуманитар къэхутын-гъэхэмкіэ институтым и уна-фэщі Дээмыхь Къасболэт къышыпсалъэм.

щыпсальэм.
- Дзэлыкъуэ щіынальэм сы-зэрыщыщым срогушхуз! Ар си сабиигъуэм и лъахэщ, си псэр щызгьафіэ щіыпіэщ. Моуэ зы телъыджагъ гуэркіз къащхьэ-щокі ар нэгъуэщі щіыпіэхэм, уитхьакъурэ къэпіуэтэнми хуз-

уиткъэкъурэ къэпіуэтэнми хуэмыныкъуэ гуапагъэ гуэр пхытанащ абы и тхыдэм. Мы тхылъхэри а дуней телъыджащям ухээнтьапльащ, - жиlащ КъБР-м егъэджэныгъэмкіз щыхь зиlэ и лэжьакіуэ Щауэціыкіу Людмилэ. Тхыдэдж, тхакіуэ, философ Бейтыгъуэн Сэфарбий тепсэльыхьащ тхылъхэм я мыхэнэм, ахэр псэкіз зыхэпщіэн хуейхэм зэращыщым, апхуэдэ лэжьыгъэшхуэ дунейм къытебгъэхьэным жэуаплыныгъэ ин зэрыпылъым. Бейтыгъуэныр Джатэ Руслан дэгуэшащ Джатэ Руслан дэгуэшащ лъэпкъым теухуауэ зыкъом

шІауэ иІэ гукъеуэмкІэ.

- Илъэси 180-рэ дэкіыжащ Нэгумэ Шорэ дунейм зэрехыжрэ. Ауэ иджыри къыздэсым абы шІыхъ хуэтщІыжыну дыхунасакъым - абы и фэеплъ Налшык дэтын хуейщ, - жиІаш.

Тхылъхэм ятеухуауэ къэпсэльахэщ, щІннальэм псальэ гуалэ хужаІащ КъБР-м и Парламентым и депутат Къумал заурбэч, Урысей Федерацэм, Къэрэшей-Шэрджэсым щІэныгьэмкІэ щІыхь зиІэ я лэжьакІуэ Улаков Махъты, КъБР-м щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ я лэжьакІуэ Улаков Махъты, КъБР-м щэнхабзэмкІэ шІыхь зиІэ я лэжьакІуэ Моттаевэ Светланэ, КъБР-м щэнхабзэм и лэжьакІуэхэм я профсоюзым и унатисткэ Дау Марьянэ сымэ.

Джатэ Руслан фІыщіэ яхуищІащ Іуэху дахэр къызазыгьэлахэм.
- Щэнхабээм, гъуазджэм, щіэныгъэм и курыхым нобэ дызэрыхтыр си гуалэш. Щіэныгъэм и къигъэхъуапіэ нэхьыщхэм, тхылъым пщіз щыльэн нахымамы пузхур зэрыщевгъэкІуэкІым абы и мыхэнэн эхърич егъэин. Сыт дэмыпхэра лэжьыгъэ выщіетпщытар, тхылъхэр дахэ зыгъэльэгърахэм, кызэрымыкіуэ ціыхугъэ кызальылыкура шіыхугъэ кызальыныхыхыхым глылья пультых архуатицы.

къулейр, ди нахъыжьхам я лыгъэр, щэнхабзэ дахэ зыгъэлъэгъуахэм, къызэрымыкуэ ціыхугъэ къызыльыну, я пщіэр тіэтыну дыхуейти аращ. Ткылъхам я сэбэп хэлъщ анахъыжымый и фэеплъ зыхъумэу абыкіз дэ къыддэгуэшэжахэм. Сурэт тіорысэхэр, дэфтэр кіалэхэр, письмохэр, ціыху щхъэхуэхэм я гукъэхіых дахэмэр я гущіагъщіэлъхэмрэ щіыналъэм и жьэгу куэдым щахъумащ. А гъэтіылыгъэмэм яхэльт псэм и къаруи, гуфіэгъуэ, гуауэ нэпси, лыгъи. Дэ а псор захуэтхъэсри гъація кіа псых архуэтхыры къзхэтщіыкіауэ аращ, - жиіащ абы икіи щхъэхуэу щіалэгъуалы захуигъэзащ - Нобэ мы іузхум щіалэгъуалы дыщыгуфіыкіаш. Зыщывмыгъэгъупщэ мыр - щіэныгъэкіз узара ціыхурщ нэсу щывмыгьэгьупщэ мыр - щіэ-ныгъэкір уээда ціыхурш нэо эзвгьэгьуэти, фи нэхъыжьхэр фэркіэ гушхуэу фылсэу, гьуэгу дахэ Тхьэм къывит! Джатэ Руслан зэlущіэм хэт-хэм яжриіащ Дээлыкъуэ щіы-нальэм еблагьэмэ зэрагуа-

пэри:
-Ди щіыналъэм и дахагъэмрэ и гуакlуагъэмрэ нэсу зыхэп-щlэфын папщlэ абы ущыхьэ-щlэн хуейщ. Фынеблагъэ, дэ диlэщ фэ фэдгъэлъагъун!

Ткылъхэм траухуа пшыхыр уэрэдкіэ ягъэдэхащ республи-кэм и уэрэджыlакіуэ пажэ-

ГУГЪУЭТ Заремэ. Сурэтхэр Къарей Элинэ трихащ.

CANSO MICARES

Пыл Іэуес и Іэужь дахэхэр

Ди нэхъыжьыфІ, еджагъэшхуэ, ре публикэм щІэныгъэм зыщегъэ зыщегъзу хэлъхьэныгъэшхүэ зыщіа, Кіуэкіуэ Валерэ и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъу-мэш университетым ветеринар медицинэмкіэ и кафедрэм и профессор, биологие щізныгъэхэмкіз доктор Пыл ізуес гъатхэпэм и 31-м къыщалъхуа махуэр игъэлъэпІэнущ.

И ГЪАЩІЭР зытриухузу, Пыл Ізуес гу ит бъщьте зыблъэдэта щізныгъэ-къзху-тэныгъэхэм ящыщу цитологиемкіэ, гис-тологиемкіэ, эмбриологиемкіа ири-гъэкіуэкіа лэжыгъэхэм, зэрыжаізу, нобэ уасэ яхуэпщіыфынукъым, абы и нооэ уасэ нхуэпщівіфівінукымі, аоы и кууагымірэ мыханэуэ яізр эыхуэдэмрэ зыщыбгъэгъуазэмэ. Ди къэралым и мызакъуэу, ахэр къыщалъытащ нэ-гъуэщі хэку куэдми. Щіэныгъэ лэжьыгъэ зэмылізужьы-

щізны із эляжыі із замылізужыі-гъузу Пылым къытрыригьздащ 180-ра, абыхэм ящыщу, зытеухуа и лъэны-къузкіз Урысейм щыяпау, щізныгьз мо-нографиеу щы. Абыхэм щызапкърыхащ унагъуз Ізщхэм я щитовиднэ железам игъуэт зэхъуэкІыныгъэхэр, ар къызы-хэкІыр. ЩІыналъэм и мэкъумэш ІэнатІэр егъэфіэкіуэным хуэгъэпса лэжьыгъэкупщафізуабый іздакъэкъыщіэкіа-хэр куэд мэхъу. Аращ абы и ціэр Дунейпсо адыгэ щІэнгъуазэм щІратхар.

Іэуес къыщалъхуар Сэрмакъ жылэрщ.

1945 гъэм дунейм къытехьа шІалэ къэралым а зэманым илъа гугъуехьхэм я жьыр, и ныбжьым ит дэтхэнэ зыми хуэдэу, пхыкlын хуей хъуащ гъэунэхуныгъэ куэдым, шышІэныгъэр зишІысыр зыхищащ. Ауэ абы щхьэкіэ щалэ бэ шэчыр, акъылыфІэр къэдзыхакъым, пыкъуу къыдэкіуэтеящ, унагъуэ іуэху-хэмрэ еджэнымрэ хъарзынэу зэдихьу. Курыт еджапіэр фіы дыдэу къиухами,

къэзылъхуахэм защІигъэкъуэн мурад-кІэ, Іэуес къуажэм дэт курыт еджапІэр къызэриухыу колхозым щылэжьэну макіуэ. Абы зэрыщыіэм хуэдэури, щіэ-ныгъэм хуэпабгъэ ныбжьыщіэр Къэбэрдей-Балькъэр къэрал университетым и мэкъумэш отделенэм и ветеринар къудамэм щІэтІысхьащ. «Тху» заар къиухри, занщІэуи эм ягъэкІуэну къыхуаг шІэкІэ рантурэм къыхуагъэлъэгъуаш

КъБКъУ-м и медицинэ факультетым и кафедрэм лаборанту зымащІэкІэ щылажьэри, 1970 гъэм махуэкІэ еджэу аспирантурэм щІэтІысхьащ Пылыр икІи и кандидат диссертацэр абы шыпхигъэкіащ. Къыкіэлъыкіуэу, куэдрэ зимыіэжьэу, Пылым доктор диссертацэм зритащ икlи ехъуліэныгъэкіэ ари пхи-гъэкіащ, иужькіи профессор ціэ лъапІэр къыфіащащ.

Илъэс 50-м щІигъуауэ пэрытщ ар щІэблэм щІэныгъэ егъэгъуэтын Іэнащэолэм щэны вэ е гээ вузгын гэнаг тэм. Ди республикэм зы жыли щыгу къыщгэкіынкъым абы и гъэсэнхэр щымылажьзу. Пылым иригъэжахэм ящыщ куэд и лъзужьым ирикіуэжащ. Абыхэм яхэтщ щгэныгъэ зэхуэмыдэхэмкlэ кандидатхэр, докторхэр, къэрал къулыкъушхуэхэр зезыхьэхэр, ІэнатІэ

лъагэ пэрытхэр, нэгъуэщІхэри. Ауэ псом нэхърэ нэхъыщхьэращи, абыхэм псоми я егъэджакіуэр фіыкіэ ягу къагъэкіыж сэбэп зэрахуэхъуар, зэрадэlэпыкъуар зыщагъэгъупщэркъым.

зыщая вэг эуншэркымын Ноби Ізуес яхэтщ студентхэм, и щІэны-гъэмкіэ, лэжьыгъэ и піалъэкіэ ядогуашэ. Ар ціыху зэпіэзэрытш, гуалэщ, язуэ нэхъ ткіийуэ щыщытын, и Іуэху еплъыкіэр пхигъэкіын щыхуейм дежи и ыхьэр иlыгъщ. Ар иригъаджэ щlалэ-гъуалэми, зыхэт гупми фlыуэ къа-лъагъу, нэхъыжьыфlым пщlэ къыхуащl.

Пыл Ізуес и гуащіз, щізныгъз зы-хилъхьа Ізнатізм гулъытэншэ щыхъуакъым. Абы къыхуагъэфэщащ «Къэбэр-дей-Балъкъэр Республикэм егъэджэныгъэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ» ціэ лъапіэр, «Лэжьыгъэм и ветеран» меда-лыр, УФ-м ціыхухэм щіэныгъэ нэлыр, уФ-м цыхухэм щіэныгээ нэ-хъыщхээ егъэгъузтынымкіэ щіыхь зиіз и лэжьакіуэщ, КъБР-м и Правительст-вэм и Щіыхь тхылъыр къраташ, нэ-гъуэщі министерствэхэм, ведомствэхэм къабгъэдэкіахэри и мащіэкъым.

Тауес ноби жыджэрш, зыхэт гупыр игъэбжьыфТау, и щТаныгъэхэмкТа ядэгуашау, гулъыта хуаныкъуэм даТапыкъу-

туашыу, гульыгэ хуэныкьуэм дэгэгыкьу-ну хьэзыру апхуэдэш. Дэри тхьэмадэ Тумахуэм, нэхъы-жьыфТым ди гуапэу дехъуэхъуну ды-хуейщ, нобэ хуэдэу и акъыл жану, и узыншагъэр быдзу, гукъыдэжрэ узыншагъэр оыдзу, гукъыдэжрэ дэрэжэгъуэрэ щымыщ]ау илтэос куздк!а ди япэ итыну. Пщэдджыжьк!э яхуэп!а-щ!ау зыхуэк!уэ еджак!уэ ныбжьыщ!ахэм илъэс куэдк!э яхэтыну. Ахэри ящыщщ layec и layжь дахэхэр зыгъэбагъуэхэм.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

• Нобэ Шыр хъумэным и махуэщ

Елъытащ дызэрыхущытым

Пэжщ, иджыри къыздэсым яхузэхэгъэкlакъым мы махуэр хэт сыт щыгъуэ къигупсысами, ауэ, шэч къызытумыхьэжыныр аращи, ар быдэу епхащ дыкъэзыухъуреихь дунейм демыгуэунымрэ ди ээран едмыгъэкlыным хуэгъэзауэ длэжьып-хъэхэмрэ. Сыт, атlэ, ар дэ, ціыху къызэрыгуэкіхэм, къызэрыдэгъэщіыліар?

ЩІЫУЭПСЫМ теухуауэ къаlэт адрей Іуэхугъуэхэми хуэдэу, мы махуэм иджыри зэ ди нэгу къыщІегъзувэж дыщыпсэу планетэм дяпэкіэ иіэну теплъэр зыхуэдэнур нобэ абы дызэрыхущытым

махуэм иджыри зэ ди нэгу къыщіегъэувэж дыщыпсэу планетэм дяпэкіз иіэну теплъэр зыхуэдэнур нобэ абы дызэрыхущытым зэрельытар.

Гъатхэпэм и 30-м «удзыфэхэм» къызэрагъэпэщ хабзэщ псэущхьэхэм гулъытэ хэха хуэщівным, дыкъэзыухъуреихъ дунейр хъумэным, зэлъыіухыным щытепсэлъыхь зэхыхъэхэр, щіыхьэхуэх ухэр, къэкіыгъэхэм яхуэсакъыным, езы планетэм и къулеягъэр ээгъэзахуа зэрыхъунум щыхуагъасэ дерс зэмылізужыгъуэхэр, нэгъуэщіхэри. Абыхэм балигъхэри ныбжыщізхэри иджыри зэ къыщыхураджэ зыхэпсэук! дунейм нэхъри нэхъ набдзэгубдаяпльэу хущытын зэрыхуэйм. А махуэм курыт еджапізхэм щіэсхэм щіыпіз зэмылізужыгъуэхэм жыгыщізхэр щагъэкъабзэ. Щіыр хъумэным и махуэм дэ псоми дигу къегъэкіых щіыуэпсыр къабззу щыгъэтыным дэтхэнэми хэлъхьэныгъэфі зэрыхуэтщіыфынур. Мыбдежым іузху ціыкіуфэкіу щыщыізкъым. Фегупсысыт, атіз, сыт хэльыр кіэрыхубжьэрыхур къапщтзу сэмб щхьзхуэ иплъхьэным е пхъэнкійр къыумыхьэжьэ ипэ, абы хэль пластикымрэ пкъыгъэр абдяхэмрэ зэхэбдзыным. Ціыхум езыр зыхуэмеиж тхылъымпіз кіапэр къыздыхуэзэм деж щыхыфіимыдэзмэ, псыр зэриггьзахуэмэ, мэз лъапэм, губгьуэм щызэхэсахэм я кіэрыхубжьэрыхухуэр зэхуахьызарыгуэкіыу къытщыхууму зэхуахьэсыжмэ — ахэращ, іузху къызэрыгуакіыу къытщыхууму захуахьэсыжма — ахэращ, іузху кызаурыгуакіыу къытщыхуум захуахьэсыжма — ахэращ, іузху кызэтезігъэнэнун и узыншагъэр езыгъэфізкіуэнури. Щіыр хъумэным къахууар тэхуахртьэшынім нэхъри дегугунун. Кънгертъзэзму къыхартьэшным рахь дахи іупльэгьуаблагъэр зы ціыхум и закъуз къарукіз нахь дахи іупльэгырафій тхуэмыщінну. Ауз ар щызгтьэщ — щімуэпсыр хъумэным къылакуэ лужыытхьэхур дэтхэнми езым и деж къыщыщіидзапхъэщ. Ар шэч къызытумыхьэнщ.

А псом къадакіулу зыщыдгъэгъупщан хуейкъым зи гугъу тщіы

хвэнщ. А псом къадэкіуэуи зыщыдгъэгъупщэн хуейкъым зи гугъу тщіы мы іуэхум зы махуэ е, уеблэмэ зы ильэс хухэтхкіи зэрымащіэр. Дызытет Щіы Хъурейр хъумэнымрэ зэјуээлэщ щіынымрэ ехьэліа лэжьыгъэхэр сыт хуэдэ зэманми едгъэкіуэкіыпхъэщ.

КЪУМАХУЭ Аслъэн.

Мэлыжьыхьым Фи лъэІукІэ и нэмэз щІыгъуэхэр

Махуэхэр	Пщэдджы- жьыр	Дыгъэр къыщы- къуэкІыр	Шэджа- гъуэр	Ичын- дыр	Ахъшэ- мыр	Жасыр
1, блыщхьэ	04.16	05.46	12.20	15.54	18.37	20.17
2, гъубж	04.14	05.44	12.19	15.54	18.37	20.17
3, бэрэжьей	04.12	05.42	12.19	15.55	18.39	20.19
4, махуэку	04.10	05.40	12.19	15.55	18.40	20.20
5, мэрем	04.08	05.38	12.18	15.56	18.41	20.21
Къэдэр жэщ						
6, щэбэт	04.07	05.37	12.18	15.56	18.43	20.23
7, тхьэмахуэ	04.05	05.35	12.18	15.56	18.44	20.24
8, блыщхьэ	04.03	05.33	12.18	15.57	18.45	20.25
9, гъубж	04.02	05.32	12.17	15.57	18.46	08.26
НэщІикІыж						
10, бэрэжьей	04.00	05.30	12.17	15.58	18.47	20.27
11, махуэку	03.58	05.28	12.17	15.58	18.48	20.28
12, мэрем	03.56	05.26	12.16	15.59	18.50	20.30
13, щэбэт	03.55	05.25	12.16	16.00	18.51	20.31
14, тхьэмахуэ	03.53	05.23	12.16	16.00	18.52	20.32
15, блыщхьэ	03.51	05.21	12.16	16.00	18.53	20.33
16, гъубж	03.50	05.20	12.16	16.00	18.54	20.34
17, бэрэжьей	03.48	05.18	12.15	16.01	18.56	20.36
18, махуэку	03.46	05.16	12.15	16.01	18.57	20.37
19, мэрем	03.45	05.15	12.15	16.02	18.58	20.38
20, щэбэт	03.43	05.13	12.15	16.02	18.59	20.39
21, тхьэмахуэ	03.42	05.12	12.14	16.02	19.00	20.40
22, блыщхьэ	03.40	05.10	12.14	16.03	19.01	20.41
23, гъубж	03.39	05.09	12.14	16.03	19.03	20.43
24, бэрэжьей	03.37	05.07	12.14	16.03	19.04	20.44
25, махуэку	03.36	05.06	12.14	16.04	19.05	20.45
26, мэрем	03.34	05.04	12.14	16.04	19.06	20.46
27, щэбэт	03.33	05.03	12.13	16.05	19.07	20.47
28, тхьэмахуэ	03.31	05.01	12.13	16.05	19.09	20.49
29, блыщхьэ	03.29	05.00	12.13	16.05	19.10	20.50
30, гъубж	03.27	04.58	12.13	16.06	19.11	20.51

Гу зылъытапхъэ: Нэщіикіыж хьидыр зыхуэзэ махуэм теухуауэ, КъБР-м и Муслъымэнхэм я іуэхущіапіэм и хъыбарегъащіэхэм фыкіэлъыплъ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и Муслъымэнхэм я ІуэхущІапІэм къыдитащ. • Шхыныгъуэхэр

Жэгундэ плъыжь зэхэупщІэта

Жэгундэ гъэвар Іуп-щіэ ціыкіуурэ яупщіа-тэри, піинэ къищіу теп-цэчым иралъхьэ. Ша-тэкіэ эзхэщіа бжьыныху уба абы тракіэ. Ягъэдий-ри яшх. Щіакхъуэ е лэ-къмм дація къум дашх.

Халъхьэхэр (зы цІыху

Іыхьэ): Жэгундэ плъыжь гъэвауэ - г 200, шатэу - г 50, бжьыныхуу - г 5, шыгъуу - узыхуейм хуэдиз.

Собэ тедзэ (къуэгъул)

Гуэдз хьэжыгъэр яухуэнщі, джэдыкіэ, содэ, шыгъу халъ-хьэри, къыркуэ хэмылъу тхьэвыр псы хуабэкіэ япщ. Итlанэ Іэнэм гуэдз хьэжыгъэ тlэкіу трагъэщаща, тхьэвыр тралъхьэри, и Іу-вагъыр мм 4-5 хъууэ хупхъэкіэ хъурейуэ яху. Ар градуси 120 -130-м нэсу къэплъа тебэм иралъхьэри, и щхьэр трамыпіэу дакъи-къи 5 - 6-кіэ лъэныкъуитіри ягъа-

зыр адрейм зэрыхущытыр, пщыкъуэм и щхьэгъусэ. 22. Адыгэ цейм и хьэзырыпІэхэм

ярылъ пхъэ, къупщхьэ кіыхь

Къехыу: 1. Зи тхьэм-пэшхуэхэр тlурытlу зэпэгъу-

нэгъуурэ зытет, гъуэжьыфэ зыщІыхьэ фампІэ плъыжьым

щІихъумэу пшхы хъу, хущ-хъуэгъуэу къагъэсэбэп

ціыкіухэр.

Собэ тедзэр жьамэ, хуэдэ зырэ ныкъуэкіэ зыкъеіэт, зыгъэтэджыр халъхьэ содэрш. Содэр ебэкlамэ, щlакхъуэ цlыкlу-хэр гъуэжь мэхъу, и щlыlур къо-пlэнкl, содэмэ къыхех. Собэ те-

пізнкі, содэмэ къыхех. Собэ тедзэр хуабэу яних. Шатэм, шхум, шейм, фом докіу.

Хальхьэхэр: гуэдз хьэжыгъэу - г 200, джэдыкіэпсу - 1, псыуэ - г 80, шыгъуу, содэу - узыхуейм хуэдиз.

Губгъуэ дзыдзэ

аыМ адрей дзыдзэхэм мыр адреи дзыдзэхэм къащхьэщок! и цыр зэры-хужьымк!э. И к!ыхьагъыр см 40 - 46-м, и к!эр см 11,8 - 16,3-м, и хъэлъагтыр кг 9-м нос. Зэреджэ и ц!эми къызэригъэлъагъуэщи, мыр щыпсэур губгъуэ тафэхэращ, мэзышхуэ здэщыгэ къур-шхэм кгуэркъым. И шхынышхэм куэркым. и шхыныг гьуэр нэхьыбэу дзыгъуэхэра-уэ зэрыщытым папщіэ, нэхъ кіуапіэ ищіыр ахэр куэду щыпсэу къуакіэхэрщ, ямыва-уэ къэна щіы мывалъэхэрш, къуацэчыцэхэрщ. Абы къикъуацачыцахэрц. Абы къи-щынэмыщіауэ, джэдкъа-зым ятоуэ икіи щымысхъу, хуэшхынум нэхърэ куэд-кіэ нэхъыбэ, Іисраф ещі. Апхуэдэ дыдэу хъэлэчыр къахуегъакіуэ жумэрэнхэ-ми, блэхэми, шындырхъуо-

хьэндыркъуакъуэхэми, блаэжьейхэми

ЗэрыгурыІуэгъуэщи, губгъуэ дзыдзэр куэдкіэ сэбэп мэхъу. абы къыхэкІыу гулъытэ тэмэм

хуэщІын хуейщ. Сыту жыпІэмэ, щхъухь гуэрхэр къэбгъэсэбэпу псэущхьэ куэд хэкІуадэ нэхърэ, губгъуэ дзыдзэм а лэжьыгъэр тхузэфІигъэкІмэ нэхъыфІщ.

• Псэущхьэхэм я дуней

• ГушыІэ

ПцІыупситІ

ПцІыупситІ щыІэт. Пціыупситі щыіэт. «Мо-пхуэдэ пціыупсым и деж сыкіуэнщи, зэзгъэціыхунщ», жиіэри ежьащ зыр. Мод-рейм ар дыдэр игу къэкіри къежьащ. Тіури кіуэурэ, жэщ зэхуэдитіым гъуэгум щызэіу-щіащ. Сэлам алейкум. - Уалейкум сэлам. - Дэнэ хэку укъикірэ?

- Хьэжрэтым сыщыщщ. Уэ-
- щэ? Сэри сыадыгэщ, Къэбэр-
- Сэри сыктын эщ, квэоэр-дейм сыктык. Нтіэ, сыт хъыбар фэ фи дежкіэ?
- Уэлэхьи. мыпхуэдэу зы - уэлэхьи, мытхуэдэу зы къэб жылэ гуэр халъхьати, -жиlащ Къэбэрдейм къикlам, - къэк ыурэ и жьауэм жылэр щихъумауэ къызэхэнакіэ. Къэбу къыпыкіахэри къе-хуэхмэ, жылэр щіипіытіэным

хузхмэ, жылэр щилтытгэным хуздэу фіэлъщ. - Уэлэхьи, а къэбым и хъы-барыр зэхахазуэ, ди гъу-кіэхэм шыуанышхуэ ящікіэ, къэбыр ирагъэвэну, - жиlащ Хьэжрэтым щыщым.

•Тхыгъэ кІэщІхэр

Мажьэм игъэщ Іэгъуар

Щхьэр ижьу еса мажьэр зыкъом лъандэрэ къамыгъэ-сэбэпыж хъуат. «Сыту піэрэ абы и щхьэусыгъуэр?» -гулсысэрт мажьэр. Зэгуэрым, гушыіэм къыхэкіыу ар щхьэм щыхуахьам, мажьэм къилъэгъуащ абы зы щхьэц ээримытыжыр, мыл-гъурыджэм хуэдэу джафэ зэрыхъуар. «Дэнэ эдэкіуар сэ алхуэдизу селіалізу эжьыуэ щыта щхьэц іувыр?» - игъэ-щіагъуэрт абы, щхьэцыр ижьурэ езыми дахэ-дахэу дзэ къызэрыіумынэжам емыгупсысу.

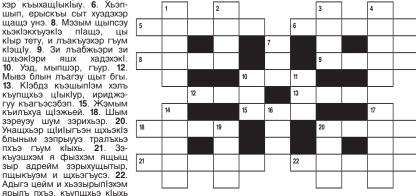
Къарур щІэиныр

- Уціыкіущ, укіэщіщ, псалъэ зыбжанэ фізкіа ухъуркъым, итіани, сыт ціыхум уащіміурыльыр, сыт пщіэшхуи ущіміэр? - жари псалъэжьым еупщіати, мащізу пыгуфіыкіри, мыращ жэуапу къаритар:

Пэжщ, сэ сыинкъым икіи сыкіыхыкъым, ауэ абы къыхэкіыу фыкъыстегушхуэну, іэщіыб сыфщіыну фыхэмыт.
 Сэ сыкіэщіми, сіуатэр пэжщи, аращ си къарур щіэинри, гъащіэ кіыхь щіызиіэри.

КЪАГЪЫРМЭС Борис.

Псалъэзэблэдз ЕкІуэкІыу: 5. Гъущіыкіз льапіз льапкь, и тепльзкіз ужь-яжьафау, кьамэ, бгырыпх, тхьэгъу, сыт хуэдэхэр къыхащіыкіыу. 6. Хьэпшып, ерыскъы сыт хуэдэхэр щащэ унэ. 8. Мэзым щыпсэу хьэкіэктэуэкіз піащэ, цы кіыр тету, и льакъуэхэр гъум кізщу. 9. Зи льабжьэри зи щхьэкіэри яшх задэхэкі. 10. Уэд, мыпшэр, гъур. 12. Мыва блын льагэу щыт бгы. 13. Кізбдз къэшыпізм хэль къупщхьэ цыкіур, ириджэ-**Екіуэкіыу**: **5**. Гъущіыкіэ

Гъатхэпэм и 23-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

Екіуэкіыу: 5. Нэмыс. 6. Іуатэщ. 8. Выщ. 9. Хьэм. 10. Шыр. 13. Щынащхьэ. 16. Нэгу. 17. Гъузгу. 18. Щыкъу. 21. Ныбэм. *Къехыу:* 1. Нэдым. 2. Шыгъу. 3. Баш. 4. Пэжым. 7. Гъэмахуэм. 11. Фыз. 12. Щхьэ. 14. Мэлым. 15. Жылэм. 19. Іуэху. 20. Щіагъ.

плъыжь хъурей плыжь хырей цыкгухэр къызыпыкіз удз лізужыйгьуэ. 2. Гъущіым къыхэщіыкіа із-мэпсымэ, пхъэхэкіхэр иризэ-паупщіу, ираіущіу къагъз-сэбэп, зы лъэныкъузмкіз жану, адреймкІэ тІыгу иІэрэ кІы фІэлъу. 3. ЩІым гъуэ куу щызыщіу щыпсэу, хьэпіа-ціэхэр зи шхыныгъуэ псэу-щхьэ ціыкіу. **4**. Дыщэ, дыжьын шхьэ ціыкіу. 4. Дыщэ, дыжьын сыт хуэдэхэм къыхэщіыкіауэ Іэпэм фіальхьэ, иральхьэ уэрдыхьу. 7. Бгъэдэтыр, пэщытыр наіуэу къызэрыщ абдж джафэ ціу. 10. Мывэу зэхэлъ бгы лъагэхэр. 11. Гъущіым хьэпшып, Іэмэпсымэ гуэрхэр къыхэзыщіыкі. 14. Къаплъэным нэхърэ нэхъ ціыкіу, джэду лъэпкъым хабжэ. хьэкізхъучя/зэхэм яшыш жэ, хьэкіэкхъуэкіэхэм ящыщ псэущхьэ іэл. 16. Языныкъуэ къэкіыгъэхэм къикіэ купсэ, гъэгъа, жылэ къэзыщі. 17. ПамыупщІу гъэ ежьа удз. 19. Гъавэ зэрахьэж Іэмэпсымэ твава зарахваж тамансыма зыщ1эт унэ, гъавэр щахьэж. 20. Илъэс бжыгъэк1э псыхъуэхэм, щІыпІэ псыІэхэм, гуэл Іу-фэхэм къыщыкІ удз пхъашэ. Зэхэзылъхьар

БИЦУ Жаннэщ.

• Теплъэгъуэ

Къаз хъушэм и хъыбар

Нанэм къаз хъушэ зэри-хуэрт. Пщэдджыжьым зэрихаи къазищэр псыхъуэ и дигъэхьащ. Къазхэр льэгум дигьэхьащ. къазхэр езыхэр хъуак|уэрт жэщ хъуху, пщыхьэщхьэм къек|уэл|эжырт. Пшапэр зэхэуауэ нанэ къыдэк|ащ, къазхэр къек|уэл|экъыдэкlащ, къазхэр къекlуэлlэ-жамэ, къыдихуэжыну. Зыри щыіэтэкъым. Хуэмурэ кlуатэурэ псыщхьэм нэсащ, Зыри къуэ-кlийм дэтыжтэкъым. Лъэмыж цlыкlу телъымкlэ икlри, губ-гъуэм нэс кlуащ. Плъэмэ, къаз-хэр псори щылъщ, зыри хъейр-къым. Бгъэдыхъэри еплъащ, зыри бауэртэкъым. И жатъча хъуауа псыншам

зыри бауэртэкъым.
И жагъуэ хъуауэ псынщізу къякіуэжащ. Къуэрылъху нэхыжьым шыгур зэщіригъащіэри дэкіац. Езькэр ліами, я цыр эгъэкіуэдынкъым жиіэри къишэжащ, унэм щіэсхэр къыпынанц, къауц щхьэнтэ ищіыну дахэу къэпхэм ирилъхьащ. Къазхэри гум иралъхьэжри, къуэкіийм яшэри дакіутащ, къу хьэлкэм ратхэм

къузкиим ящэри дакгутащ, къэ хьэулейуэ псыхъуэм дэтхэм яшхынщ жа!эри. Ет!уанэ махуэм пшапэр эзхэ-уауэ къаз макъ къызэхех. Нанэр къыдэжащ пщ!ант!лэм. Еплъмэ, и къаз пц!анэ гупыр къэк!уэжа-уэ щызэхэтт куэбжэлэм. Къызэрэтщ!ак!акия. къэзэра

Къызэрыщізкіамкіз, къазхэр щыхъуакіуэ щіыпіэм щіэп куз-ду итт. Махуэ псом ар зышха къаз хъушэр, ліам хуэдэу, жея-

Фейдэ тіуащіэ сиіащ а зэманым, - дыхьэшхырт нанэр, и щхьэ кърикіуар къыщызжиіэ-

БАГЪ Марьям.

• ЖыІэгъуэхэр

Зым зыхцегъэфащэ, адрейм хуагъэфащэ

♦Зыгуэр щагъэлъагъуэм зыгуэри щагъэлщкіу. ♦Зыдефэм елъытауэ стэканыр игъэщейрт.

зрајузкірэ

♦Зыжраlэрэ зраl зэщыхьэжыгъуафlэщ. ♦Зылъэкlым и адэ

♦ЗылъэкІым и адэри и ІуэхутхьэбзащІэщ. ♦ЗылъэкІ и башри фочщ. **♦ЗылъэкІ щхьэщытхъуу** яб-

жыркъым. ♦Зым зыхуегъэфащэ, ад-

рейм хуагъэфащэ. ♦Зым и хьэсэпэр мэху, адрейм хьэсэкур къиу-

КІЭРЭФ Хьэсэнбий

«Лыхъужьхэм я бынхэр» пэхуэщІэм тету

Къэбэрдей-Балъкъэрым и егъэджэныгъэ ІэнатІэм и Іэ-щІагъэлІи 150-м я зэфІэкІым щІагъэліи 150-м я зэфіэкіым кагъэхъзащ «Ліыхъужьзм я бынхэр» проектым (пахуэщізм) кърнубыдзу. Ізщіагъэліхэр хуеджащ щытыкіз гугъум ихуа, зи адэр зауэм щыіз сабийхэм, унагъуэхэм зэрадэлэжьалхъэ щіыкізхэм. Ахэр зи къалэн нэхыщхьэ зэхуэс ин махуищкіз щекіуэкіащ Псыхуабэ къалэм дэт «Мэшыкъу»» егъэджэныгъэ центрым. Іуэхум и къызэгъэпащакіуэт КъБР-м Егъэджэныгъзмора шізныгъэмоніз и министьямора шізныгъзмора шізныгъзмора шізныгъзмора шізныгъзмора шізныгъзмора практым прак терствэр, «Мэшыкъуэ» центрыр, «Іуащхьэмахуэ» университет зэгуэтыр.

ЕГЪЭДЖЭНЫГЪЭ курсхэм хэтащ ди республикэм хыхьэ щІыпіэ Іэнатіэ псоми я ліыкіуэхэр піз ізнатіз псоми я ліыкіуэхэр. Ахэр зэпэщхьэхуэуи гуп-гупуи зэдэлэжьащ, я зэфіэкіхэмкіз зэдэгуэшащ, сабийхэм яхуэ-гьэпса проект пашэ зэмылізу-жьыгъуэхэу школым, щіыпізм, щіынальэ псом тещіыхьахэр утыку ирахьащ.

«Мэшыкъу» къыщызэрагъзпэща јузхухэм хэтахэм псалъз
гуапакіз захуигъзаащ КъБР-м
егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмкіз
и министр Езауэ Анзор. Абыхэм
папщіэ лекцэ купщіафізхэм къвджащ егъэджакіуэ, гъзсакіуэ
ціэрыіузхэр, семинар хьэлэмэтхэр ирагъэкіузкіащ федерально
эксперт зыбжанэм.

Фигу къэдгъэкіыжынищи,
«Піыхъужьхэм я бынхэр» республикэ проектыр КъБР-м и Ізтащхьа Кіуэкіуз Казбек къыхилъхьауэ ди республикэм щолажьэ. Ар бжыгъэр зи лъабжьа
технологиехэмкіз щіэгъэбыдащи, а щіыкізм тету къахутэ икіи
къапщытэ щытыкіз гугъум ихуа
сабийхэр мылъкукіз къызарызэгъэпэщамрэ псэрэ псантхуэкіз
яіз щытыкізмрэ. Проектыр малажьэ «Хэкум и хъумакіузхэр»
къэрал фондым егхауэ. Абы
арэзы техьуащ икіи къадоізпыкъу УФ-м и Президентым и назм щізту лажьэ, Сабийм и
хуитыныгъзхэмкіз уполномочен-Іэм щІэту лажьэ, Сабийм и хуитыныгъэхэмкІэ уполномоченнэ Львовэ-Беловэ Марие.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

● 2024 гъэр Унагъуэм и илъэсщ

ФІыгъуэ куэдым я къежьапіэ

Урысей Федерацэм и Президент Путин Владимир къы-хилъхьа жэрдэмымрэ къыдигъэк а унафэмрэ тету, 2024 гъэр ди къэралым шагъэvгъэк и унафэмрэ тету, 2024 гъэр ди къэралым щагъэуващ Унагъуэм и илъэсу. Абы ипкъ итк!э, дызытехьа илъэсым къриубыдзу къэралым щалэжыпхъэ Тузхугъуэхэм ящыщ куэд хуэгъэпсауэ щытынущ унагъуэхэм адэк!и защ!эгъэкъуэным, абы илъф!ыгъуэхэр хъумэным.

АПХУЭДЭУ гъатхэпэм и кізухым щіидзауэ мэлыжьыхьым и 14 пщіондэ екіуэкіынущ и 14 пщіондэ екіуэхіынущ «Унагъуэм илъ хабзэхэр» урысейпсо акцэр. Ар хеубыдэ «Школакіуэхэм папщіэ щенжабзэ» егъэджэныгъэ проекту Унагъуэм и илъэсым хуэгъэпсам, Урысей Федерацэм щыпсам, илъя в хабзуал лъэпкъхэм я хабзэхэр, щэнхабзэхэр хъумэным хуэунэ-

А проектым къышыгъэлъэгъуа Іуэхугъуэхэм япкъ иткіэ, тхьэмахуитіым къриубыдэу ткъэмахуиптым къриуовдзу къэралым и школактуэ псори, лъэпкъ хабзэмрэ щэнхабзэм-рэ щ1эин лъап1эу зылъытэ уна-тъуэхэри къыхураджэ зы-щыщ унагъуэм щектуэкт гъащіэм, илъ хабзэхэмрэ щалъы-тэ лъапіэныгъэхэмрэ ятеухуа видео кіэщі ціыкіухэр трахывидео кіэщі ціыкіухэр трахыну. Ахэр тещіыхьауэ щытын хуейщ «Пьэпкь уэрэд жыізныр», «Пьэпкь кьафэ гьэмэпсымэхэм еуэныр», «Пьэпкь макьамэ ізмятсымэхэм еуэныр», «Пьэпкь шхыныгъуэхэр гьэхьэзырыныр», «Пьэпкь ізлщіэльапщіагьэр» унэтіыныгъэхэм языхэзым.

Хьэзыр хъуа лэжыыгъэхэр

жызым. Хьэзыр хъуа лэжьыгъэхэр иралъхьэ «Культура для школьников. РФ» урысейпсо порталым. Абыхэм хоплъэ еплъы-

ныгъэ-зэпеуэм къыхузэрагъэ-пэща къэпщытакІуэ гупыр. Лэжьыгъэ псоми щыгъуазэ зыхуащІа нэужь, абыхэм къы-

зыхуащіа нәужь, абыхэм къы-хахынущ нәхъыфіу къалъыта фильм кізщі ціькіу 50-р икіи хәіущіыіу ящіынущ, ахэр зи іздакьэщіәкі ныбжыыщіэхэм-ра унагъуэхэмрэ пщір хуащіу. Іуэхур хуэунэтіащ къытщіэ-хъуэ щіэблэм къызыхэкіа лъэпкъымкіэ иіэ щіэныгъэм хэгъэхъуэным, ныбжыыщіэхэм яіэ лъэпкъ зэхэщіыкіым зе-гъзужьыным, сабийхэм яльэп-кым. унагъуэм къадэгъуэгукъым, унагъуэм къадэгъуэгурыкіуэ хаозэ дахэзмікі уш-хуэныгьэ яізу ктьогъэтэджы-ным. Ди къэралым и пашэм зэрыжиіащи, унагъуэ зэкъуэту ущытыныр ипэжыпізкіэ гъа-щіэм ущиіэфынкіэ хъуну фІыгъуэхэм я нэхъыщхьэщ. Унагъуэращ лъагъуныгъэм, нэмысым, зэхуэпэжыным, адэанэм пщіэ яхуэщіыным, щіэб лэм гъуэгу етыным я лъаб лэм гъузгу етыным и льаог жьэр здэщыгэр, къэралми жылагъуэми я тегъэщгапгэр. Аращ цыхум дунейр къы-щищгэр, зыужьыныгтээм япэ лъэбакъуэхэр щичыр, къызыхэкІа лъэпкъым и хабзэр, зыхака пьэпкьым и хаозэр, щэнхабээр щызыхилъхьэр, тхыдэм щыгъуазэ зыхуэ-щіыныр щиублэр, и Хэкур, унагъзум исхэр фіыуэ илъа-гъун щыщіидзэр.

А Іуэхугъуэхэм мыхьэнэшхуэ езытхэращ, ар цІыху щхьэхуэу е унагъузу щрет, лъэпкъыу е къэралу ирехъу, къэкlуэну дахэ зиlэнур, щlэблэ узыншэ къызызиізнур, щізоліз узыншя къвзы-щізуванур. Аращ щіыжаізр: «Унагъуэр къэралым и зы Іыхьэщ, жылагъуэм и быда-пізщ». Зи гугъу тщіа проектри зыхуэгъэпсар аращ.

Къыхэдгъэщынщи, «Шко-лакІуэхэм папщІэ щэнхабзэ» егъэджэныгъэ проектыр къэ-ралым щагъэзащІэ, УФ-м ЩэнхабзэмкІэ, Егъэджэныгъэмкіэ я министерствэхэм я нэіэм щіэту. А іуэхум жы-джэру хэтщ Щэнхабээ стратегиемрэ проектхэмкіэ центрымрэ Урысейм и Щэнхабзэ фондымрэ.

ТАМБИЙ Линэ.

Темырлан и домбеякъ медалыр

пашэныгъэр къыщыхыыным хузунэт ауэ Оренбург къалэм иджыблагъэ шекіуэкіа зэхьэзууэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и спортсмен Темрокъуэ Темырлан ещанэ увыпіэр щиубыдащ. Абы щызэпеуащ илъэс 13 - 17 зи ныбжь щіалэхэмрэ хъыджэбз-хэмрэ - псори зэхэту 350-м щіи-

УФ-м щіыхь зиіэ и тренер Шэ-кэм Михаил и гъэсэным бгъэдыкэм михаил и гээсэным ог ээдэг жэгтэулгіым зэхэту килограмм 220-рэ зи хьэльагъ штангэхэр къиіэтащ (кг 100/120-рэ). Ди щіа-лэм зыкъыщигъэлъэгъуар кило-грамм 61-рэ зи хьэльагъхэм я

АЛЫДЖЫКЪУЭ Руслан.

Хухаха зэманыр нимыгъэсу

Федерацэм Урысей киокушинкаймкІэ и чемпионатрэ пашэныгъэр къыщыхыным хуэунэтіа зэхьэзэхуэрэ иджы-благъэ Санкт-Петербург къалэм щекіуэкіащ. Абы хэтащ къэралым и шІыналъэхэм яшышу 45-м я спортсмену минитіым щійгъу.

ДИ гуапэ зэрыхъущи, Къэбэрдей-Балъкъэрым и щІыхьыр ихъумэу зэпеуэм хэта Жэмбей Астемыр килограмм 75-рэ хъу гупым я деж япэ увыпіэр къыщихьащ. Ди щіаяпэ увыпар къыщихьащ. ди щаг-лэм иригъэкlуэкlа зэlущlищым щыщу тlум, и хьэрхуэрэгъухэм куэдкlэ ефlэкlыу, абыхэм хухаха зэманыр и кlэм нимыгъэсу, щы-

Зэхьэзэхүэ зыхэтам къриктуэу Жэмбей Астемыр УФ-м спортымкіэ и мастер ціэ лъапіэр къыфіащащ икІи каратэ-киокушинкаймкІэ мы гъэм екіуэкіыну дунейпсо чем-пионатым хэтыну Іэмал игъуэтащ. Щіалэр зыгъасэр Кіэш Даутрэ Биткаш Давидрэщ.

НАУРЫЗЫКЪУЭ Ислъам.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкіэ Къэбэрдей-Балъкъэр щіыналъэ Іуэху-щіапіэм ПИ № ТУ07-00117-м щіэту ят

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі. (12+)

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым – 42-56-19; унафэщI-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66

Индексыр П 5894 ● Тиражыр 1.574 ● Заказыр №644

ди хэщіапіэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республи-кэ, Налшык къалэ, Лениным и цІэр зезыхьэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщіанэ къатхэр.

Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 18.00-рщ.

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А